

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

60-1

Brno 2019

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

60-1

100 Státní archeologický ústav 100 let moderní archeologie v českých zemích

BRNO 2019

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 60
Volume 60

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Lumír Poláček

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Rudolf Procházka, Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Zdeňka Pavková, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Šimon Ungerman

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce

Mušov, „Na pískách“. Fragment lučkovité spony s pravoúhlou destičkou
a knoflíky (obr. 3, str. 146).

Cover Photography

Mušov, “Na pískách”. Fragment of the square-headed bow brooch decorated
with knobs (Fig. 3, Pg. 146).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250 (Print)
ISSN 2571-0605 (Online)
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2019
Náklad 400 ks

Časopis je uveden v citační databázi SCOPUS a na seznamu vědeckých časopisů ERIH PLUS.
Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2019 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

Obsah

Editorial	7
Studie a krátké články Case Studies and Short Articles Studien und kurze Artikel	9
<i>Yuri E. Demidenko, Petr Škrdla, Joseba Rios-Garaizar</i> In between Gravettian and Epigravettian in Central and Eastern Europe: a peculiar LGM Early Late Upper Paleolithic industry	11
<i>Jaroslav Bartík, Petr Škrdla, Jan Novák</i> Mohelno-Plevovce v kontextu lokálního lengyelského osídlení a přírodního prostředí	43
<i>Radka Knápek, Ondrej Šedo</i> Depozita identifikovaná v římských příkopech na lokalitě Mušov-Neurissen a jejich příklady zaznamenané ve vybraných areálech s doklady pobytu římských vojsk	77
<i>Eduard Droberjar, Radka Knápek, Zuzana Jarůšková</i> The importance of finds from the Migration Period in Malá Haná (Moravia)	109
<i>Zuzana Loskotová</i> Late Migration Period square-headed bow brooches decorated with knobs in the context of the recent find in Mušov, Moravia	143
Přehled výzkumů na Moravě a ve Slezsku 2018 Overview of Excavations in Moravia and Silesia 2018 Übersicht den Grabungen in Mähren und Schlesien 2018	157
Paleolit, Paleolithic, Paläolithikum	
Bojanovice (k. ú. Bojanovice u Znojma, okr. Znojmo)	159
Bratčice (okr. Brno-venkov)	159
Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město).	160
Brno (k. ú. Tuřany, okr. Brno-město).	160
Býkovice (okr. Blansko)	161
Ivančice (k. ú. Hrubšice, okr. Brno-venkov)	161
Ivančice (k. ú. Letkovice, okr. Brno-venkov).	162
Modřice (okr. Brno-venkov).	162
Mohelno (okr. Třebíč)	163
Mokrý-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov).	164
Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov)	164
Mokrý-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov).	165
Moravany (k. ú. Moravany u Brna, okr. Brno-venkov)	165
Moravany (k. ú. Moravany u Brna, okr. Brno-venkov)	166
Moravské Bránice (okr. Brno-venkov)	166
Ořechov (okr. Brno-venkov).	167
Ořechov (okr. Brno-venkov).	167
Otrokovice (k. ú. Kvítkovice u Otrokovic, okr. Zlín).	168
Radostice (k. ú. Radostice u Brna, okr. Brno-venkov).	168
Ráječko (okr. Blansko).	168
Rousínov (k. ú. Vítovice, okr. Vyškov)	169
Sebranice (k. ú. Sebranice u Boskovic, okr. Blansko)	169
Seloutky (okr. Prostějov)	169
Troubky-Zdislavice (k. ú. Troubky, okr. Kroměříž).	170

Neolit, Neolithic, Neolithikum

Brno (k. ú. Královo Pole, okr. Brno-město)	171
Březolupy (okr. Uherské Hradiště)	172
Dolní Němčí (okr. Uherské Hradiště)	173
Drnholec (okr. Břeclav)	173
Haňovice (okr. Olomouc)	174
Hnanice (okr. Znojmo)	174
Holasovice (k. ú. Holasovice, okr. Opava)	175
Klentnice (okr. Břeclav)	176
Kuřim (okr. Brno-venkov)	177
Lipůvka (okr. Blansko)	177
Lysice (okr. Blansko)	178
Mohelno (okr. Třebíč)	179
Mokrý-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov)	179
Moravany (k. ú. Moravany u Brna, okr. Brno-venkov)	180
Moravský Krumlov (okr. Znojmo)	180
Otice (okr. Opava)	181
Otrokovice (k. ú. Kvítkovice u Otrokovic, okr. Zlín)	181
Popůvky (k. ú. Popůvky u Brna, okr. Brno-venkov)	182
Prostějov (okr. Prostějov)	182
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	182
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	183
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	184
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	185
Pustiměř (okr. Vyškov)	185
Rozdrojovice (okr. Brno-venkov)	185
Rousínov (k. ú. Vítovice, okr. Vyškov)	186
Sazovice (okr. Zlín)	186
Sedlec (k. ú. Sedlec u Mikulova, okr. Břeclav)	186
Skrbeň (okr. Olomouc)	187
Střelice (k. ú. Střelice u Brna, okr. Brno-venkov)	187
Trboušany (okr. Brno-venkov)	187
Troubsko (okr. Brno-venkov)	188
Trstěnice (k. ú. Trstěnice u Moravského Krumlova, okr. Znojmo)	188
Uničov (okr. Olomouc)	188
Zlín (k. ú. Malenovice u Zlína, okr. Zlín)	189

Eneolit, Eneolithic, Äneolithikum

Bořitov (okr. Blansko)	191
Brno (k. ú. Maloměřice, okr. Brno-město)	191
Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město)	191
Brno (k. ú. Trnitá, okr. Brno-město)	193
Brno (k. ú. Židenice, okr. Brno-město)	193
Dambořice (okr. Hodonín)	193
Holešov (k. ú. Všetuly, okr. Kroměříž)	193
Jiříkovice (okr. Brno-venkov)	194
Klentnice (okr. Břeclav)	194
Koryčany (okr. Kroměříž)	195
Kuřim (okr. Brno-venkov)	195
Mokrý-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov)	196
Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý, okr. Brno-venkov)	196
Moravany (k. ú. Moravany u Brna, okr. Brno-venkov)	196
Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	196
Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	197
Otrokovice (k. ú. Kvítkovice u Otrokovic, okr. Zlín)	197
Popůvky (k. ú. Popůvky u Brna, okr. Brno-venkov)	198
Prostějov (okr. Prostějov)	198
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	199
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	199

Příbor (k. ú. Hájov, okr. Nový Jičín)	200
Rýmařov (k. ú. Ondřejov u Rýmařova, okr. Bruntál)	201
Syrovice (okr. Brno-venkov)	201
Troubsko (okr. Brno-venkov)	201
Úvalno (okr. Bruntál)	202
Velké Pavlovice (okr. Břeclav)	204
Věžky (okr. Kroměříž)	204
Železné (okr. Brno-venkov)	204

Doba bronzová, Bronze Age, Bronzezeit

Branky (okr. Vsetín)	205
Brno (k. ú. Chrlice, okr. Brno-město)	205
Brno (k. ú. Obřany, okr. Brno-město)	205
Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město)	206
Brno (k. ú. Starý Lískovec, okr. Brno-město)	207
Brno (k. ú. Trnitá, okr. Brno-město)	207
Brno (k. ú. Židenice, okr. Brno-město)	208
Brno (k. ú. Židenice, okr. Brno-město)	208
Brno (k. ú. Židenice, okr. Brno-město)	208
Bučovice (k. ú. Kloboučky, okr. Vyškov)	208
Býkov-Láryšov (k. ú. Býkov, okr. Bruntál)	210
Drnholec (okr. Břeclav)	210
Dubicko (okr. Šumperk)	211
Horní Lideč (okr. Vsetín)	212
Hradec nad Moravicí (okr. Opava)	213
Ivančice (k. ú. Němčice u Ivančic, okr. Brno-venkov)	214
Jevišovka (okr. Břeclav)	214
Kelč (k. ú. Komárovice, okr. Vsetín)	215
Knínice (k. ú. Knínice u Boskovic, okr. Blansko)	215
Krnov (k. ú. Opavské Předměstí, okr. Bruntál)	216
Malhostovice (okr. Brno-venkov)	218
Mikulov (k. ú. Mikulov na Moravě, okr. Břeclav)	218
Moravany (k. ú. Moravany u Brna, okr. Brno-venkov)	219
Napajedla (okr. Zlín)	219
Nezamyslice (k. ú. Nezamyslice nad Hanou, okr. Prostějov)	219
Ohrozím (okr. Prostějov)	220
Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	220
Olšany u Prostějova (okr. Prostějov)	221
Opava (k. ú. Jaktař, okr. Opava)	222
Opava (k. ú. Vávrovice, okr. Opava)	222
Ostrovačice (okr. Brno-venkov)	223
Otrokovice (okr. Zlín)	224
Otrokovice (k. ú. Kvítkovice u Otrokovic, okr. Zlín)	224
Palonín (okr. Šumperk)	226
Podolí (k. ú. Podolí u Brna, okr. Brno-venkov)	227
Prostějov (okr. Prostějov)	227
Přerov (k. ú. Dluhonice, okr. Přerov)	228
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	228
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	229
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	229
Slatinky (okr. Prostějov)	230
Uhřice (okr. Hodonín)	230
Uničov (okr. Olomouc)	230
Uničov (k. ú. Benkov u Střelic, okr. Olomouc)	230
Vanovice (okr. Blansko)	230
Vážany (k. ú. Vážany u Boskovic, okr. Blansko)	231
Velké Bílovice (okr. Břeclav)	231
Vyškov (okr. Vyškov)	232
Zlín (k. ú. Malenovice u Zlína, okr. Zlín)	232

Doba železná, Iron age, Eisenzeit

Blažovice (okr. Brno-venkov)	233
Brno (k. ú. Trnitá, okr. Brno-město)	233
Brno (k. ú. Chrlice, okr. Brno-město)	234
Dambořice (okr. Hodonín)	234
Drnholec (okr. Břeclav)	235
Krhovice (okr. Znojmo)	235
Kuřim (okr. Brno-venkov)	235
Kuřim (okr. Brno-venkov)	236
Mokrá-Horákov (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov)	236
Napajedla (okr. Zlín)	237
Ohrozim (okr. Prostějov)	238
Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	238
Olomouc (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	238
Oslavany (okr. Brno-venkov)	238
Otrokovice (k. ú. Kvítkovice u Otrokovic, okr. Zlín)	239
Podivín (okr. Břeclav)	239
Prostějov (okr. Prostějov)	240
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	240
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	240
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	241
Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	241
Slatinice (k. ú. Slatinice na Hané, okr. Olomouc)	242
Tišnov (okr. Brno-venkov)	243
Trboušany (okr. Brno-venkov)	243
Troubsko (okr. Brno-venkov)	244
Uherský Ostroh (k. ú. Ostrožské Předměstí, okr. Uherské Hradiště)	244
Uhřice (k. ú. Uhřice u Kyjova, okr. Hodonín)	245
Vyškov (okr. Vyškov)	245

Doba římská a doba stěhování národů, Roman Age and Migration Period, Römische Kaiserzeit und Völkerwanderungszeit

Blučina (okr. Brno-venkov)	247
Brno (k. ú. Chrlice, okr. Brno-město)	247
Dolní Němčí (okr. Uherské Hradiště)	248
Drnholec (okr. Břeclav)	250
Kozmice (okr. Opava)	250
Lichnov (k. ú. Lichnov u Bruntálu, okr. Bruntál)	251
Ohrozim (okr. Prostějov)	251
Oldříšov (okr. Opava)	251
Opava (k. ú. Vávrovice, okr. Opava)	252
Prostějov (k. ú. Prostějov, okr. Prostějov)	253
Slatinice (k. ú. Slatinice na Hané, okr. Olomouc)	254
Sudice (k. u. Sudice u Boskovic, okr. Blansko)	255
Úvalno (okr. Bruntál)	255

Editorial

Vážení přispěvatelé a čtenáři,

letošní ročník Přehledu výzkumů je v pořadí šedesátý. Je to dobrá příležitost k zamyšlení nad historií, zaměřením a další perspektivou časopisu, nad jeho obsahovou i formální stránkou. V současné době probíhá v rámci redakce Přehledu výzkumů a celého brněnského Archeologického ústavu diskuse o budoucím směřování periodika. Výsledky této diskuse se promítnou do podoby 61. ročníku a následujících čísel časopisu. Tuto proměnu již v předstihu – během roku 2018 – uvodily dvě inovace: indexace časopisu v citační databázi SCOPUS a zprovoznění kompletního databázového rejstříku všech ročníků a čísel. V roce 2020 bude spuštěna další novinka: webově založená aplikace pro odevzdávání hlášení o výzkumech. Recenzované studie a články vycházejí stále častěji cizojazyčně a jsou dostupné v elektronické podobě na adrese <http://prehled-vyzkumu.arub.avcr.cz/prehled-cisel-a-clanku/>. Postupně je doplňován online přístup ke starším ročníkům.

Co určitě zůstane i v budoucnu základním atributem časopisu, je členění každého čísla do dvou částí, z nichž první tvoří recenzované „Studie a krátké články“ a druhou reprezentuje každoroční „Přehled výzkumů na Moravě a ve Slezsku“. Obsahem první části budou nadále vědecké studie a články zaměřené na pravěkou a historickou archeologii se vztahem ke geografickému území Moravy a českého Slezska a s metodickým přesahem do příbuzných disciplín. Druhá část přináší průběžně – ve všech 60ti ročnících – přehled terénních aktivit za daný rok na území Moravy a Slezska. To bylo také původním posláním Přehledu výzkumů: informovat o nových terénních výzkumech – badatelských i záchranných. V zájmu dostupnosti těchto informací pro zahraničí byla značná část zpráv překládána do němčiny. Ačkoliv „přehledu výzkumů“ dnes stále více doplňují webové aplikace (např. Archeologická mapa ČR), jeho informační potenciál zůstává zásadní. Bez něj by řada terénních aktivit nebo archeologických nálezů „zmi-zela“ z povědomí odborné i laické veřejnosti.

Připomeňme si pár údajů z historie. Přehled výzkumů vydává brněnský Archeologický ústav Akademie věd od roku 1958; tehdy vyšly dva „ročníky“, a to za rok 1957 a 1958, a v roce 1959 vyšel zpětně

svazek za rok 1956. Poté následovalo již vydávání v chronologickém sledu, i když řada svazků vyšla s jedno- nebo víceletým odstupem. Zpočátku šlo o ročenku, počínaje ročníkem 46 jde o recenzovaný časopis nejdříve s jedním číslem a od ročníku 52 se dvěma čísly: první číslo je zaměřeno rámcově na pravěk, druhé na středověk a novověk. Zejména v 90. letech prodělal Přehled výzkumů období hledání s řadou změn obsahových i formálních. K těm pozitivním inovacím patřilo zajisté rozšíření obsahu o „Studie a články“ počínaje ročníkem 35 za rok 1990 (do té doby tvořil obsahovou náplň každého svazku v podstatě jen „Přehled výzkumů na Moravě a ve Slezsku“). Za méně pozitivní jev lze s odstupem času označit několikeré změny v titulu a formě Přehledu výzkumů v průběhu 90. let (pro přehled připojujeme na konci tohoto čísla přehlednou tabulku všech ročníků a čísel).

Hovoříme-li o historii Přehledu výzkumů, nemůžeme nezmínit několik osobností s ním úzce spojených. Vedle zakladatele Josefa Poulíka jmenujme z prvotního období alespoň Annu Medunovou-Benešovou jako hlavní redaktorku, Rudolfa Tichého jako překladatele cizojazyčných příspěvků a resumé nebo Bělu Ludikovskou jako autorku kresebné dokumentace. Svůj zásadní podíl na kontinuitě vydávání titulu v době hledání nové formy a nakonec i v celém posledním období má dlouholetý hlavní redaktor Petr Škrdla.

Co je důležité, posledních 8 ročníků Přehledu výzkumů se vyznačuje jednotnou podobou nejen z hlediska svého číslování, resp. názvu, ale i formátu, vazby a grafického zpracování jednotlivých svazků. To je jistě závazek i pro další roky. Změny avizované počínaje ročníkem 61 se tak dotknou zejména formální stránky časopisu. Můžeme jen doufat, že tyto úpravy budou „trvalého“ rázu a přispějí k renomé a celkové stabilitě periodika v dalších letech.

Za redakci

Lumír Poláček

V Brně 15. května 2019

Dear contributors and readers,

This year's edition of *Přehled výzkumů* is now the sixtieth. This is a good opportunity to ponder the history, focus, and further prospects of this journal, as well as its content and formal aspects. The editors of *Přehled výzkumů* and the entire Brno Institute of Archaeology are currently involved in discussions concerning the future direction of this journal. The results of this discussion will be reflected in the 61st edition and subsequent issues of the journal. This transformation was brought on – back in 2018 – by two innovations: the indexing of the journal in the SCOPUS citation database and the launch of a complete database index of all yearly editions and issues. In 2020 another new feature will be launched: a web-based application for submitting research reports. Reviewed studies and articles are increasingly being published in foreign languages and are available in on-line at <http://prehled-vyzkumu.arub.avcr.cz/prehled-cisel-a-clanku/>. Online access to older yearly volumes is gradually being added.

What will certainly remain a fundamental attribute of the journal in the future is that each issue will be divided into two parts, the first of which comprising reviewed “Studies and Short Articles” and the other being the annual “Overview of Research in Moravia and Silesia”. The first part will continue to contain Research studies and articles focused on prehistoric archaeology, archaeology of Roman Period, Medieval and Postmedieval archaeology, with relationship to the Moravia and the adjacent part of Silesia and with methodology overlapping into related disciplines. The other part will provide a continual – in all 60 editions – annual review of field activities for the given year carried out in Moravia and adjacent Silesia. This was also the original aim of *Přehled výzkumů*: report about new field excavations – including both research oriented and salvage ones. In order to make this information accessible abroad, a considerable number of the articles were translated into German. Although “*Přehled výzkumů*” is now complemented from web applications (such as the Archaeological Map of the Czech Republic), its information potential remains of crucial importance. Without it, many field activities or archaeological finds would be “forgotten” by the professional community and the lay public.

Let's look back at a few events from the journal's history. *Přehled výzkumů* has been published by the Brno Institute of Archaeology of the Academy of Sciences since 1958; back then two “yearly volumes”

were published, for 1957 and 1958, and in 1959 a retrospective volume was published for 1956. After this the journal was published in chronological order, even though a number of volumes came out one or more years later. It was initially a yearbook; since volume 46 it has been a reviewed journal first with one issue and, since volume 52, with two issues: the first issue is generally focused on prehistory, the second on Mediaeval and Modern times. During 1990s in particular *Přehled výzkumů* went through a period of searching for a new style. One from positive innovation was certainly the expansion of the content to include “Studies and Short Articles”, commencing with volume 35 for 1990 (until the content of each volume was essentially just “Overview of Research in Moravia and Silesia”). In retrospect, one less positive factor was that fact that several changes were made to the title and form of *Přehled výzkumů* during the 1990s (as a summary we present a table of all volumes and issues at the end of this issue).

If we are reviewing about the history of *Přehled výzkumů*, we cannot miss several of the people closely associated with it. In addition to the founder Josef Poulík, we should at least mention editors from its early days such as Anna Medunová-Benešová as editor in chief, Rudolf Tichý as the translator of foreign-language contributions and résumés, and Běla Ludíková as the artist behind the drawing documentation. A fundamental role in ensuring the continuity of the publication at a time when a new form was being sought and eventually throughout the whole of the recent years has been played by the long-standing editor in chief Petr Škrdla.

What is important is that the last 8 volumes of *Přehled výzkumů* have been consistent not only in terms of their numbering or title, but also as regards their format, binding and the graphic design of the individual issues. This is definitely an expected commitment for future years. The changes announced starting with volume 61 will thus particularly affect the formal aspects of the journal. We must hope that these alterations will be permanent and will boost the renown and overall stability of the periodical in the years to come.

On behalf of the editors,

Lumír Poláček
Brno, May 15, 2019

STUDIE A KRÁTKÉ ČLÁNKY
CASE STUDIES AND SHORT ARTICLES
STUDIEN UND KURZE ARTIKEL

Recenzovaná část

Peer-reviewed part

Rezensierter Teil

MOHELNO-PLEVOVCE V KONTEXTU LOKÁLNÍHO LENGYELSKÉHO OSÍDLENÍ A PŘÍRODNÍHO PROSTŘEDÍ

MOHELNO-PLEVOVCE IN THE CONTEXT OF THE LOCAL LENGYEL CULTURE AND NATURAL ENVIRONMENT

JAROSLAV BARTÍK, PETR ŠKRDLA, JAN NOVÁK

Abstract

The site of Mohelno-Plevovce is located on a small plateau near the bottom of a deeply incised Jihlava River canyon. While this concealed position is protected by rocky slopes from the east, north and west, it is exposed to insolation from the south. The site is affected by erosional forces of fluctuating water levels caused by Dalešice pumped-storage hydroelectric power plant since the 1970's. The site was intermittently occupied by humans from the Late Upper Paleolithic to recent times as documented by repeated salvage excavations since 2013. Lengyel Culture occupation has already been identified in surface surveys, but corresponding cultural features were not excavated until the last two years. The excavation yielded characteristic material including pottery and stone industry, as well as charcoal which allowed dating and a detailed anthracological analysis. Relative chronology suggests the MMK-Ib phase, while radiocarbon dating places the occupation at the end of MMK-I / beginning of MMK-II phase. Anthracology analyses suggest an open canopy woodland forest as the dominant biome.

Keywords

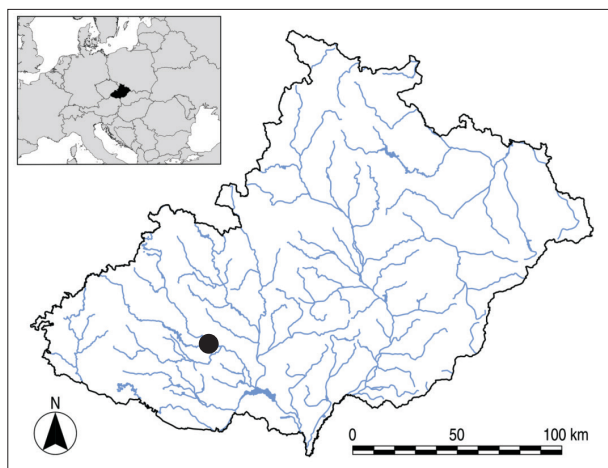
Neolithic – Southwestern Moravia – Lengyel Culture – Settlement strategy – Radiocarbon dating – Paleoenvironment – Rescue excavation

1. Úvod

Lokalita Mohelno-Plevovce je situována na středním toku řeky Jihlavy, v předhůří Českomoravské vrchoviny, vzdálena několik desítek kilometrů od hlavních jihomoravských úvalů (od Dyjskosvrateckého ca 30 km západně). Z topografického hlediska se poloha nachází na bázi hlubokého údolí řeky Jihlavy (obr. 1: C), na plošině, která je od severu a východu vymezena a chráněna příkrými skalními srázy tvořenými moldanubickými granulity. V 70. letech minulého století byla poloha odlesněna a stala se součástí Vodního díla Mohelno (dále jen VD Mohelno), které představuje dolní nádrž Přečerpávací vodní elektrárny Dalešice (obr. 1: B). Činnost elektrárny způsobuje kolísání hladiny VD Mohelno o 8 až 12 m, běžně s jednodenní periodou. Kolísání má za následek erozi svahových a eolických sedimentů pokrývajících plošinu Plevovců a tím i narušování archeologických situací, které se projevuje vyplavováním velkého množství archeologických nálezů z různých období pravěku.

Lokalita Mohelno-Plevovce je známá zejména osídlením ve dvou obdobích pozdní fáze mladého paleolitu (Škrdla *et al.* 2014, 2015a, 2015b, 2016). Již dříve zde však byla získána také kolekce nepa-

tinovaných štípaných kamenných artefaktů, broušené kamenné industrie a zlomků keramiky hlásící se k lengyelské kultuře (Škrdla *et al.* 2012, 214–215, 218, obr. 7). Systematické sledování erodovaných sedimentů, které na lokalitě probíhá nepřetržitě od roku 2011, umožnilo podstatné rozšíření neolitické kolekce – ta aktuálně dosahuje již 517 kusů. Vlivem postupující eroze pokryvných sedimentů byly v letech 2017–2018

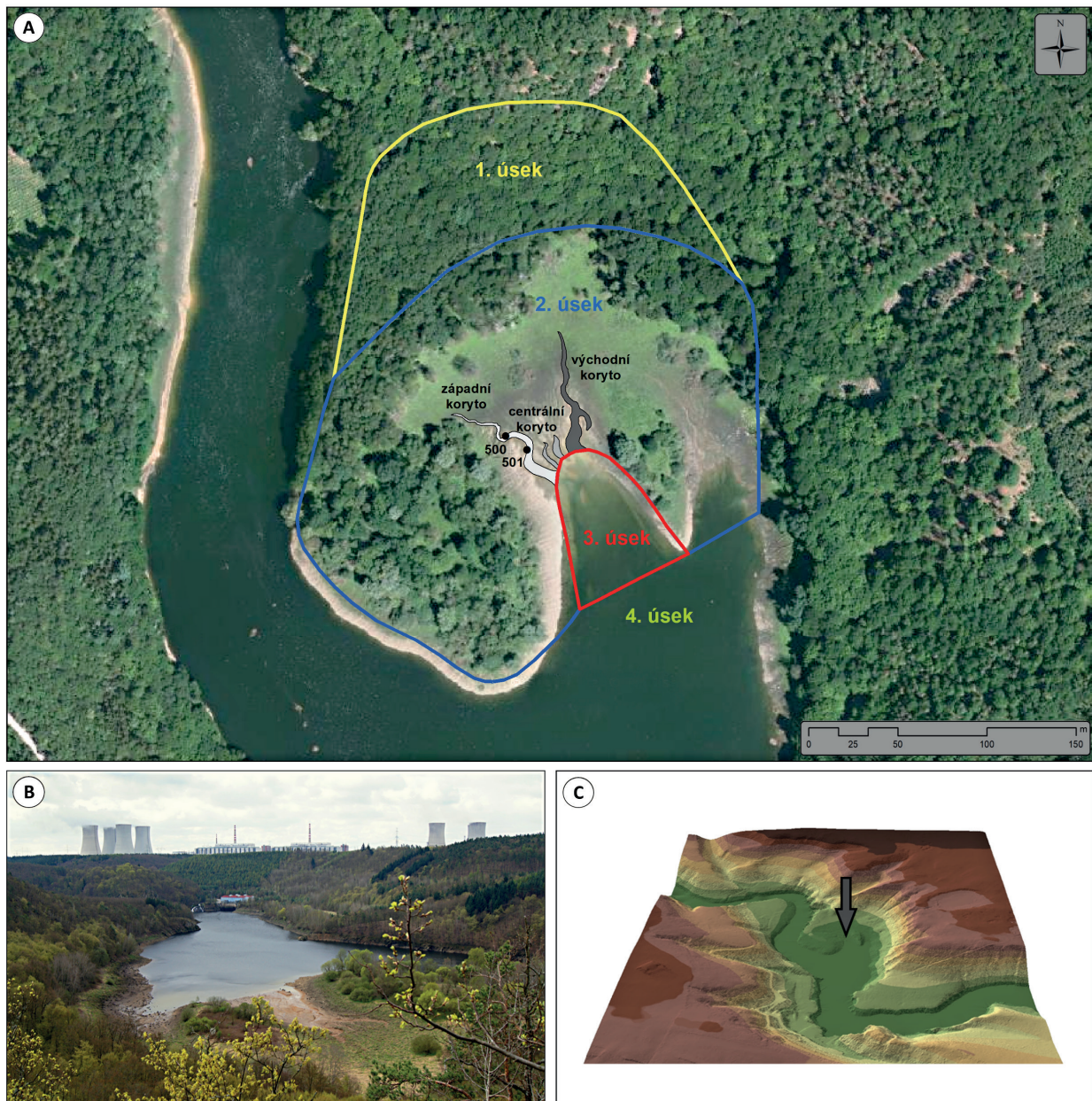
Poloha studované lokality na mapě Moravy.
Location of the site on a map of Moravia.

v západním korytě rozpoznány dva narušené zahloubené objekty, které se podařilo v rámci několika výzkumných etap prozkoumat a zdokumentovat. Exkavace těchto struktur umožnila bližší klasifikaci charakteru neolitického osídlení lokality a jeho chronologie. Předkládaná studie je příspěvkem k metodice terénního odkryvu v limitovaných terénních a časových podmínkách, diskutovány jsou však i výzkumné otázky týkající se polohy lokality v kontextu přírodního prostředí, sídelní strategie i chronologie okolního lengyelského osídlení.

2. Poloha a osídlení lokality

Z geomorfologického pohledu představuje lokalita paleomeandr řeky Jihlavy, který je částečně zavátý spraší a jehož svrchní část je tvořena svahovými sedimenty, které lokalitu z větší části překryly v průběhu odeznění posledního glaciálního maxima, pozdního glaciálu a snad i počátku holocénu.

Specifický charakter místa zřejmě přitahoval lidi od nepaměti. Lokalita je situována na mírně se svažu-

Obr. 1. Mohelno–Plevovce; A – planigrafie lokality; B – pohled na lokalitu od severovýchodu; C – poloha lokality v digitálním modelu reliéfu.

Fig. 1. Mohelno–Plevovce; A – planigraphy of the site; B – view of the site from the northeast; C – location of the site in a digital elevation model.

jící plošině přibližně 15–20 m nad původní hladinou řeky Jihlavy (před zatopením údolí). Ze severu a východu je vymezena vysokými skalními srázy. Chráněna je ale i od západu skalnatým výběžkem Hřebec na protějším břehu řeky. Poloha tak připomíná amfiteátr otevřený směrem k jihu (obr. 1: B, C). Kombinace slunečního svitu, teplotně akumuláční schopnosti okolních skal a závětří tak vytvářejí specifickou mikroklimatickou oázu. Tento jev, kdy lokální klima je přívětivější než to okolní, je možné sledovat i dnes během výzkumů lokality. Největší roli hrál pak tento efekt zejména v závěrečných fázích doby ledové. Poloha zároveň představuje i jedno z mála míst vhodných k zastavení na hypotetické stezce údolím Jihlavy. Nelze ovšem opomenout, že místo je velmi dobře ukryté v okolní krajině a lidé ho mohli vyhledávat i za tímto účelem. Pamětníci rovněž zmiňují přítomnost vydatného a nevysychajícího pramene podzemní vody v prostoru lokality (ten ale se změnami vodního režimu zřejmě zanikl).

Nejstarší doložené osídlení lokality reprezentují kamenné dlážděné objekty z období posledního glaciálního maxima (ca 23 ka cal. BP). Doložena byla exploatace místních surovin a lov koní (Škrdla *et al.* 2015a, 2016). Lidé se na lokalitu vrátili zřejmě ještě v pozdním glaciálu, což naznačuje technologicko-typologická klasifikace (vzorek pro radiokarbonové datování se dosud nepodařilo získat) štípané kamenné industrie ze dvou koncentrací (Škrdla *et al.* 2015b). Přítomnost lidí v následujícím období – magdalénieniu – nebyla doložena (ale odlišení případných magdalénienských artefaktů od epigravettských by bylo obtížné až nemožné), i když je známo, že v té době lidé pronikali ke zdrojům křišťálu podstatně hlouběji do nitra Českomoravské vrchoviny, než je tomu v případě Plevovců (Valoch 2004; Slobodník, Přichystal 2017). Ojedinelé geometrické mikrolitické nástroje – tarde-noiský hrůtek a kruhová úseč – naznačují ojedinelé návštěvy pozdně paleolitických či mezolitických skupin. S tímto horizontem by mohlo souviset ojedinelé radiokarbonové datum z prostoru kamenné struktury B, které má hodnotu 7110 ± 40 ^{14}C BP (Poz-66089). Jeho souvislost s osídlením je ale nejistá, může se jednat i o kontaminovaný vzorek.

Nálezy post-paleolitického stáří byly naposled souhrnně zhodnoceny v roce 2012, kdy byla dostupná teprve malá a nepříliš chronologicky reprezentativní kolekce (Škrdla *et al.* 2012). Na základě fragmentu pocházejícího z mísy na nožce a jednoho charakteristického zaobleného a mírně vně vyhnutého okraje z blíže neurčené nádoby byl získaný materiál datován pouze rámcově do kultury s moravskou malovanou keramikou (dále jen MMK). To podporoval i fakt, že z lokality nepocházely nálezy, které by bylo možné spojit s jinými neolitickými kulturami. Jedinou diskutovanou výjimku představuje krátký trapéz z radiolaritu typu Szentgál (Škrdla *et al.* 2012; obr. 13: 5), který

je v moravském prostředí spojován spíše s kulturou LnK (cf. Mateiciucová 2008). Přesto známe několik ojedinelých případů, kde se tato z Maďarska importovaná surovina vyskytla v kontextu kultury s MMK bez známek předchozího neolitického osídlení (cf. Vokáč 2003, 151–152; Kuča *et al.* 2010, 144; Bartík 2014b, 177). Na protilehlém břehu řeky, někde v okolí zatopeného Skryjského mlýna měla být nalezena kopytovitá sekerka s plankonvexním příčným průřezem, která je spojována spíše s nositeli kultury LnK a dávána do souvislosti s prozatím nerevidovaným sídlištěm poblíž nedalekého hradu Rabštejna (Košťuřík *et al.* 1986, 237). Povrchový soubor neolitických nálezů pocházejících z Plevovců se od roku 2012 významně zvětšil. Drtivá většina keramického materiálu je ovšem silně abradována a fragmentarizována vlivem vodní eroze (nedochovaný původní povrch), což významnou měrou snižuje vypovídací schopnost týkající se studia morfologie nádob, výzdoby a dalších chronologických struktur. Reprezentativní soubor keramického materiálu, který potvrdil předpokládané datování do doby trvání lengyelské kultury, se podařilo získat až výzkumem zmíněných zahloubených objektů. Po vyznění mlado-neolitického osídlení byla lokalita zřejmě navštěvována již jen epizodicky. Pozůstatky po aktivitách z mladšího pravěku zde prozatím chybějí. Jediným mladším nálezem je šipka s mírně šikmo a konvexně prohnutou bází zhotovená z rohovce typu Krumlovský les variety I (Škrdla *et al.* 2012; obr. 13: 11). Datována může být do rozmezí mladého eneolitu až starší doby bronzové. Vyloučena nemůže být například její souvislost s nedávno objevenou výšinnou lokalitou jevišovické kultury v poloze „U jezera“, jež má s Plevovci vizuální kontakt (Vokáčová *et al.* 2012, 149–150).

Ojedinelé keramické nálezy, zejména fragmenty hrncovitých nádob a velkých zásobnic, zde dokládají lidské aktivity i v době mladohradištní. V pozdějším období (vrcholný středověk – raný novověk) tímto prostorem probíhala komunikace překonávající hluboké údolí řeky Jihlavy. Na protějším břehu řeky pak stával Skryjský mlýn. Lidské aktivity z uvedeného období dokládá přítomnost zlomků keramiky, mincí, přívěsku a železných předmětů (viz Procházka *et al.* v tisku).

3. Metodika výzkumu

Jak bylo již řečeno v úvodu, sledovaná lokalita je situována v prostoru vymezeném úrovněmi maximálního a minimálního nadřžení VD Mohelno. Typický cyklus Přecherpací vodní elektrárny Dalešice spočívá v nočním čerpání vody z VD Mohelno do VD Dalešice. Hladina VD Mohelno dosahuje minima běžně kolem 6. hodiny ranní, poté opět následuje průběžné napouštění, které může dosahovat rychlosti až 1 m za hodinu. Nejnižší polohy lokality jsou tak přístupné pouze krátký časový úsek. Situace je

o něco lepší ve výše položených místech, ale i tam pohyb komplikuje silně zvodnělý sediment. Krátkodobé plánované odstávky elektrárny jsou proto využívány na detailní průzkumy a výzkum lokality. Je ale naší snahou zájmovou polohu sledovat průběžně i mimo odstávky, a proto je navštěvována v ranních hodinách za minimálního napuštění přibližně každé dva měsíce.

Pro účely povrchového průzkumu byla plocha lokality rozdělena do čtyř úseků (Škrdla *et al.* 2014; obr. 1: A), přičemž materiál pocházející z každého z nich je důsledně oddělován. V rámci úseku 2 jsou pak separátně ukládány i nálezy z různých erozních koryt, což umožňuje analyzovat přítomnost jednotlivých nálezových komponent v konkrétních erozních korytech (východní, dvě středová a západní). Neolitické nálezy jsou v různé míře přítomny ve všech sledovaných korytech. Dokládají tak, že koryta na své trase prořezávají sediment, který tyto nálezy obsahuje – a to buď ve formě předmětů rozptýlených ve svrchní části profilu (Neolithic living floor), anebo mohou pocházet ze zahloubených objektů. V průběhu krátkodobého snížení hladiny VD Mohelno v roce 2017 na lokalitě opět probíhal výzkum paleolitického osídlení. Při průzkumu západního koryta, které bylo do té doby na nálezy chudé, byla zaznamenána přítomnost většího počtu neolitických předmětů. Při sledování jejich rozptylu (ve směru proti svahu, a tudíž proti proudu odtékající vody) jsme v jeho horním okraji objevili i keramiku lpící v intaktních sedimentech. Začištěním profilu byla odhalena první do podloží zahloubená struktura – objekt 500. Vzhledem k časovému omezení odstávky mohla být prozkoumána pouze polovina tohoto objektu. Druhá polovina byla dokopána na konci roku. Podobná situace nastala roku 2018, kdy byl v průběhu krátkodobé odstávky přečerpávací elektrárny ve stejném korytě, jen o několik metrů níže po spádnicí, objeven druhý objekt – č. 501. Z časových důvodů byla rovněž prozkoumána pouze jeho polovina a k dokončení exkavace došlo až na konci roku. Z metodického hlediska byl výzkum náročný. Kvalita jeho realizace byla totiž do značné míry komplikována nasycením sedimentu vodou, která v případě kratších odstavek dokonce protékala bází erozního koryta. V případě delších, několika denních odstavek sediment více proschnul a bylo možné provést preciznější začištění a kresebnou i fotografickou dokumentaci. I přes uvedené komplikace se podařilo získat početnou a po chronologické stránce signifikantní kolekci archeologického materiálu. Napomohl tomu rovněž fakt, že nejméně $\frac{1}{3}$ exkavovaných výplní z obou objektů byla proplavena na sítěch s průměrem ok 3 mm. To umožnilo získat například drobné štípané artefakty, ale i soubor paleobotanického materiálu, jehož analýze je věnována pozornost níže. Odebrány byly také vzorky sedimentů na palynologický rozbor, který však konstatoval absenci reziduí pylů.

4. Nálezové situace

Jak už bylo výše zmíněno, v souvislosti s průzkumy a čištěním západního koryta v úseku 2 byly identifikovány dva erozí poškozené neolitické objekty (obr. 2: A). První z nich (obj. 500) byl objeven přibližně uprostřed aktuální délky západního koryta v místě, kde se jeho průběh pravouhle zalamuje (obr. 1: A). Střed objektu můžeme vztáhnout ke koordinátám (49.104398° N; 16.150074° E). Jednalo se o jámu relativně pravidelného obdélníkovitého tvaru se zaoblenými rohy a plochým dnem, orientovanou v ose SV-JZ. Rozměry v maximálních hodnotách činily 312 cm na délku a 198 cm na šířku. Hloubka objektu se pohybovala od 36 do 42 cm, přičemž ze zdokumentovaného podélného profilu (obr. 2: B) je také patrné, že v nadloží objektu spočívá cca 40 cm mocná vrstva svahového sedimentu (kontext 100). Stěny jámy byly lehce skosené, profil objektu tak můžeme definovat jako mírně trapézovitý (obr. 3).

Ve výplni se podařilo determinovat tři makroskopicky odlišitelné uložení. Zatímco v jižní části objektu byla výplň tvořena nevýraznou světle šedohnědou vrstvou (kontext 101), severní část tvořila na drobné uhlíky bohatá tmavě šedohnědá uložení (kontext 102). Odlišitelná pak byla také samotná báze objektu, na které spočívala tenká vrstvička světle okrově hnědého jílovitého sedimentu (kontext 103).

K zajímavým pozorováním patří jistě rozložení archeologických nálezů v rámci objektu. Kromě střepevého keramického materiálu, štípané a broušené kamenné industrie nacházející se ve výplni, bylo objeveno na podlaze objektu několik artefaktů v poloze *in-situ*. Patří k nim velký ruční mlýnek (ležák, respektive spodní kámen) ležící v SV rohu jámy a menší, téměř kompletní, hrncovitá nádoba otočená dnem vzhůru, spočívající cca 40 cm od něj (obr. 2: B). Další tři torza rovněž zřejmě hrncovitých nádob stála vedle sebe v JZ rohu objektu (obr. 3). Ve dvou případech se zachovaly pouze spodní části nádob, poslední z nich se podařilo v laboratoři ze dvou třetin zrekonstruovat. V podloží zde nebyla identifikována spraš, nýbrž další facie jílovitých svahových sedimentů světle hnědožluté barvy.

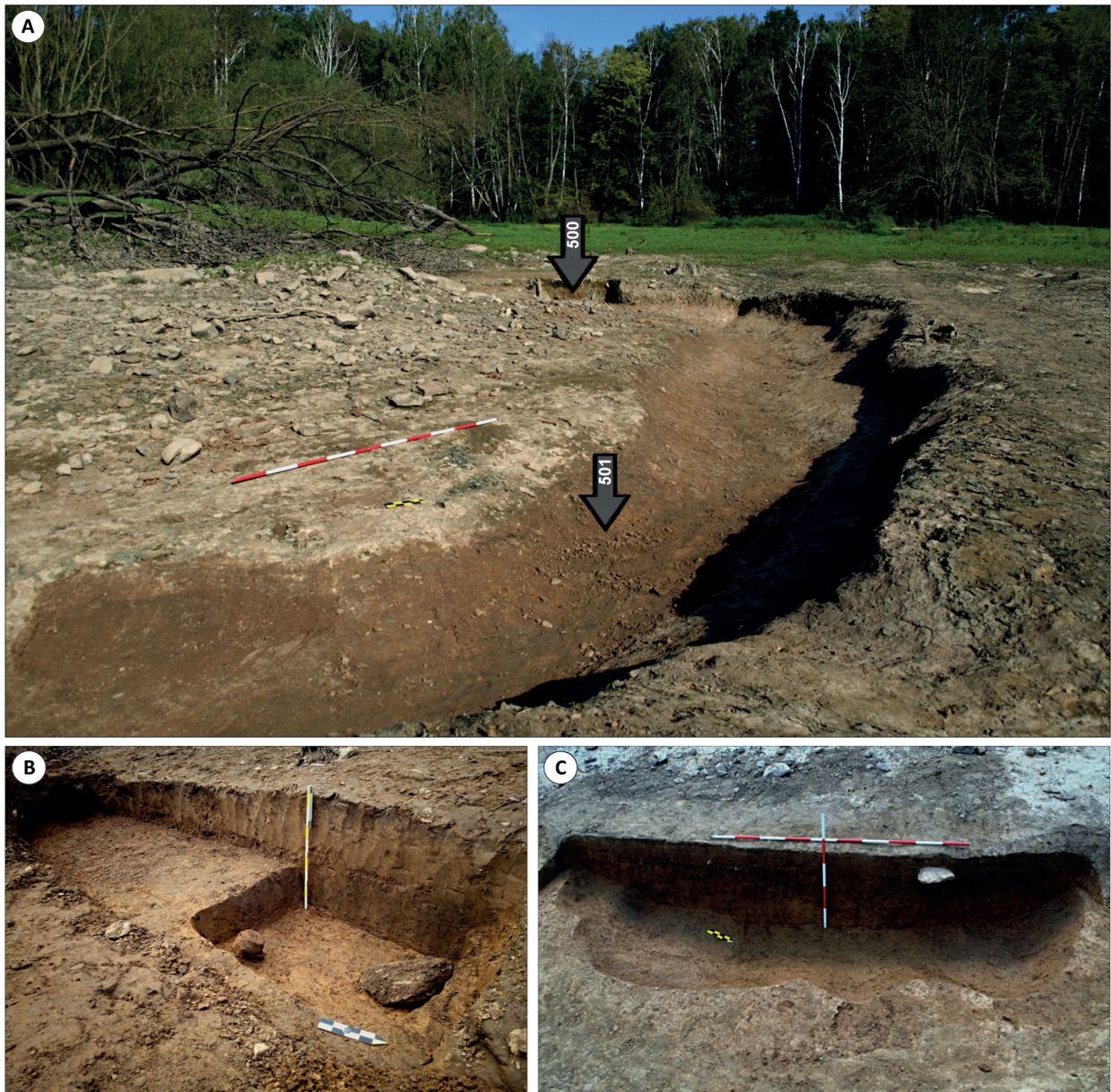
Z hlediska funkční interpretace představuje zdokumentovaný objekt pravděpodobně pozůstatky tzv. „polozemnice“. Mohlo se tedy jednat o menší dřevo-hliněnou stavbu částečně zapuštěnou pod úroveň tehdejšího terénu. Vzhledem k částečnému porušení objektu erozí a omezené době výzkumu nebylo možné prozkoumat jeho širší okolí a potvrdit tak přítomnost dalších konstrukčních prvků (žlábků, kúlových jam atd.). Přítomnost vnitřní konstrukce nebyla výzkumem prokázána.

Druhý ze zmíněných neolitických objektů (501) byl objeven při začišťování báze západního koryta přibližně 11 m JV od výše popsaného objektu 500 (v okolí

souřadnice 49.104326° N; 16.150218° E; obr. 2: A). Jak už bylo avizováno, vzhledem k větším rozměrům objektu a omezeným časovým možnostem byla první prozkoumána pouze jeho východní část (obr. 2: C), jež byla doposud erozí nejvíce poškozená. K exkavaci zbývajících částí objektu došlo později při dalším krátkodobém snížení vodní hladiny. Z morfometrického hlediska se jedná o nepravidelně oválnou jámu s mírně členitým mísovitým profilem, který byl zdokumentován v delší ose orientované ve směru SZ-JV (obr. 3). Objekt dosahoval délky 415 cm. Maximální

šířka měřená přibližně v centrální části objektu činila 381 cm, na většině míst však dosahovala nižších hodnot. I přes relativně větší rozměry byl objekt poměrně mělký. Jeho maximální hloubka nepřesáhla 56 cm. Celková výška pořízeného profilu měřila 73 cm. Tento výškový rozdíl je pak tvořen opět vrstvou svahového sedimentu spočívajícího v nadloží zahluobeného objektu. Charakterizován může být jako vrstva světle hnědošedého jemně plaveného písku obsahujícího v sobě místy facie jemného štěrku a drobné čocky nažloutlého písku (kontext 100).

Obr. 2. Terénní fotografická dokumentace; A – poloha zkoumaných objektů v západním erozním korytě; B – objekt 500 v průběhu exkavace; C – objekt 501 po exkavaci východní poloviny.

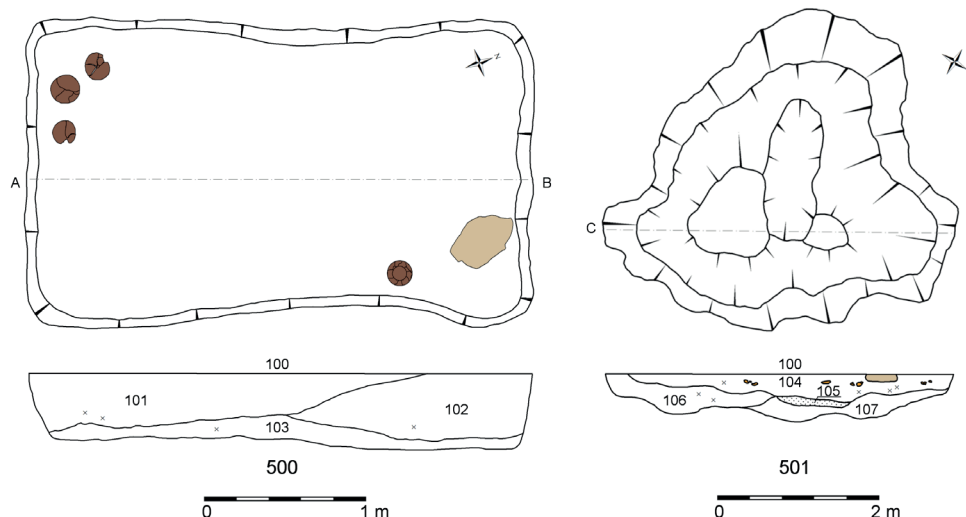
Fig. 2. Field photographs; A – location of excavated features in the western erosion gully; B – feature No. 500 during excavation; C – feature No. 501 after the excavation of the eastern half.

Mohelno (okr. Třebíč)

poloha: Plevovce
úsek: II
objekty: 500, 501
2017-2018

Legenda

- kontrolní profil
- torza keramických nádob
- znotěrka
- uhlíkatá čočka
- mazanice
- × keramika

Obr. 3. Půdorysy a profily exkavovaných objektů.

Fig. 3. Plan views and cross sections of excavated features.

Výplň samotného objektu obsahovala 4 od sebe navzájem odlišitelné uloženiny. Svrchní partii tvořil tmavě šedohnědý jíl s ojedinělými uhlíky a drobnými hrudkami mazanice (kontext 104). Pod ním ve středu objektu nápadně vyčnívala tenká vrstvička světle šedožlutého plastického jílu silně obohaceného uhlíky (kontext 105). Na bázi jámy pak spočívaly dvě vzájemně se prostorově vylučující uloženiny (obr. 3). První z nich (kontext 106) lze klasifikovat jako světle hnědožlutý jíl s ojedinělými uhlíky, druhou (kontext 107) jako jemně plavený světle hnědožlutý písčitéj jíl bez dokladů výskytu uhlíků či jiných příměsí. Z pohledu distribuce archeologického materiálu v rámci výplně objektu byla pozorována zřetelná vazba na svrchních 15 cm, v rámci kterých se nacházela většina získaných nálezů. Za zmínku stojí také umístění většího torza znotěrky – ručního kamenného mlýnku na povrchu výplně objektu v jeho severní části (obr. 2: C). Další výraznější koncentrace archeologického materiálu, včetně několika zrekonstruovatelných keramických tvarů (miniaturní nádobka, pohárek a 3 naběračky), se nacházela na bázi v centrální části jámy.

Z výplně objektu byla získána kolekce fragmentarizované keramiky a štípané kamenné industrie, kterou reprezentuje vyjma souboru čepelí a mikročepelí také několik precizně zhotovených krčkovitých vrtáků (viz analýza ŠI). Objekt 501 interpretujeme jako rozsáhlejší sídlištní jámu snad s funkcí hliníku.

Oba objekty je možné datovat na základě získaného materiálu na sklonek staršího stupně kultury s MMK (Lengyel I) dle aktuálně platné relativní chronologie (Kazdová *et al.* 1994).

5. Archeologický materiál

5.1. Stratifikovaná kolekce

Do této části analýzy byly zahrnuty pouze stratifikované nálezy pocházející ze zahloubených objektů s jasnou chronologickou pozicí. Přehled archeologického materiálu z výše popsaných mladoneolitických objektů sumarizuje tabulka 6.

5.1.1. Keramika

Fragmenty keramických nádob představují v obou prozkoumaných objektech dominantní část archeologického materiálu. Celkem byla analyzována reprezentativní kolekce čítající 716 kusů (obj. 500 – 217 ks, obj. 501 – 499 ks). Po technologické stránce je převládající část souboru (66,6 %) zhotovena ze středozrné keramické hmoty s přirozenou příměsí slídy. Výrazněji je zastoupena také zrnitá hmota s hrubším ostřivem v podobě drobných kamének a úlomků lokálních hornin (20,8 %). Zbývající podíl zaujímá jemnozrná (5,8 %) a jemně plavená matrix (6,8 %), které se váží především na keramickou třídu pohárků a subtilnějších mís. U necelých 5 % analyzovaných jedinců byla identifikována výrazná příměs větších šupin muskovitu, kterou lze považovat již za záměrně přidanou. Štěpy s výraznou příměsí světlé slídy v keramické hmotě se objevují v různé míře na většině lengyelských sídlišť v regionu středního Pojihu. Kromě dalších lokalit na katastru Mohelna byly identifikovány například také v Březníku, Kladerubech, Kuro-

DRUH NÁDOBY	PARTIE	OBJEKT 500		OBJEKT 501	
		ks	%	ks	%
hrnce a putny	okraj s částí hrdla	6	2,8	8	1,6
	plece	-	-	1	0,2
	maximální výduť	8	3,7	-	-
	torzo / částečný profil	2	0,9	1	0,2
	celý/ dorekonstruovaný tvar	1	0,5	-	-
	dno s částí spodku	7	3,2	4	0,8
	dno	-	-	4	0,8
	zlomek výdutě s rohatým uchem	-	-	4	0,8
	Σ	24	11,1	22	4,4
hřib	okraj s částí hrdla	3	1,4	-	-
	částečný profil	-	-	1	0,2
	Σ	3	1,4	1	0,2
mísy a mísy na nožce	částečně zachovaný profil	-	-	1	0,2
	okraj, plece	-	-	2	0,4
	okraj, plece, maximální výduť	1	0,5	8	1,6
	plece, maximální výduť	-	-	1	0,2
	spodek s částí dna	1	0,5	-	-
	přechod dna mísy v nožku	2	0,9	1	0,2
	okraj nožky	-	-	4	0,8
	Σ	4	1,9	17	3,4
poháry a pohárky	částečně zachovaný profil	-	-	1	0,2
	okraj s částí hrdla	7	3,2	3	0,6
	plece	1	0,5	3	0,6
	maximální výduť	1	0,5	4	0,8
	dno s částí spodku	-	-	4	0,8
	blíže neurčitelná výduť	16	7,4	15	3
	celý/ dorekonstruovaný tvar	-	-	1	0,2
	Σ	25	11,6	31	6,2
jiné užitkové tvary	okraj s částí těla naběračky	3	1,4	2	0,4
	naběračka - rekonstruovaný tvar	-	-	3	0,6
	soudek - rekonstruovaný tvar	-	-	1	0,2
	vázovitý hrnek - rekonstruovaný tvar	-	-	1	0,2
	Σ	3	1,4	7	1,4
plastika a zvláštní typy	fragment modelu nábytku	1	0,5	-	-
	fragment figurální plastiky	-	-	1	0,2
	Σ	1	0,5	1	0,2
neurčitelné	okraj s částí hrdla	5	2,3	26	5,1
	maximální výduť	2	0,9	6	1,2
	samostatné výčnělky	-	-	2	0,4
	dno s částí spodku	2	0,9	14	2,8
	dno	4	1,8	8	1,6
	neurčitelné fragmenty	144	66,2	365	73,1
	Σ	157	72,1	421	84,2
		217	100	499	100

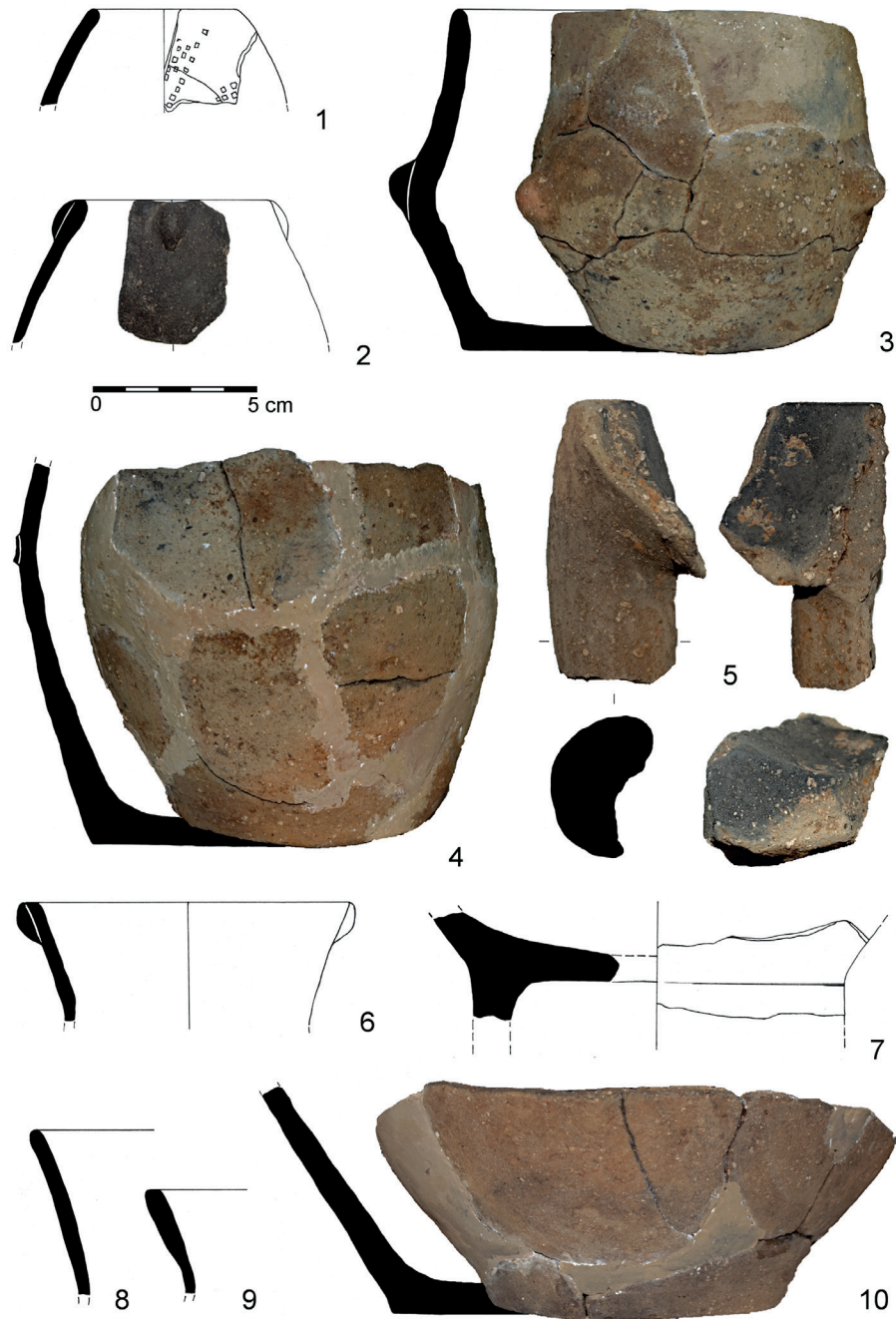
Tab. 1. Přehled keramických tříd a jednotlivých částí nádob ve stratifikované kolekci.

Tab. 1. Overview of pottery categories and individual parts of vessels from the stratified collection.

slepech, Kralicích, Popůvkách nebo Lhánicích (Kuča *et al.* 2011, 2012a; Kuča, Vokáč 2003, 208; Knotková, Kuča 2013; Vokáč, Kuča 2003, 208; Vokáč 2011, 163; Holub *et al.* 2017, 71 ad.). Největší koncentrace výskytu tohoto prvku se z prostorového hlediska váže na mikroregion meziříčí Oslavy a Chvojnice (Bartík *et al.* 2014, 28). Hodnocení kvality úpravy povrchu keramických nádob je v případě mohelenského souboru značně subjektivní vzhledem ke specifickým deponičním podmínkám, které zapříčinily u mnoha jedinců špatný stav jeho zachování. To stejné platí i pro doklady malování nádob přírodními pigmenty, jež se

nedochovalo vůbec, i když jej lze oprávněně předpokládat. Vyjma hrubých stěpů bez původního povrchu se podařilo doložit výskyt jemně vyhlazeného povrchu, ale i úpravu zvláštní tenkou vrstvou nanesenou na jádro stěpu. Keramika s vyleštěným povrchem, stejně jako zboží typu nepravé terry sigillaty a terry nigry nebyla zjištěna.

Po typologické stránce byly ve stratifikovaných souborech determinovány (19,3 % z obou kolekcí) keramické třídy hrnců a jiných hrncovitých nádob (včetně puten a hřibů), mís a mís na nožce, pohárů

Obr. 4. Výběr keramiky z objektu 500.

Fig. 4. Selected pottery from feature No. 500.

i drobných pohárků. Jednotlivými kusy jsou pak zastoupeny také jiné uživatelské tvary (několik naběraček a drobný hrnek) a keramické předměty klasifikovatelné jako figurální plastika a zvláštní keramický typ (viz níže). U dominantní části obou souborů (80,7 %) nebylo možné spolehlivě určit keramickou třídu, ale jen morfologickou část nádoby (tab. 1). Z hlediska fragmentarizace jsou kolečky keramiky značně torzovitě, což podporuje i výskyt několika stovek drobných

zlomků keramiky (< 4 cm²) nalezených při plavení exkavovaných výplní. Přesto oba soubory vykazují relativně vysokou míru slepitelnosti fragmentů, což umožnilo v keramické laboratoři zrekonstruovat několik celých nádob nebo jejich částí. Následující analýza je věnována už jen jedincům s vyšší vypovídací hodnotou. Uvedené typologické klasifikace vycházejí z numerického kódu moravské malované keramiky (Podborský *et al.* 1977).

Hrnce a jiné hrncovité tvary

Keramicou třídu hrnců reprezentuje několik jedinců pocházejících především z objektu 500. Jediný kompletně dochovaný exemplář (dorekonstruována byla pouze část okraje) lze zařadit k hrncům s dvojkónickým tělem a neodděleným válcovitým hrdlem. Hrncem má jednoduchý zaoblený okraj a oblou výduf opatřenou v pravidelných rozstupech čtyřmi polokulovitými výčnělky (obr. 4: 3). Výška nádoby dosahuje 12,3 cm, průměr okraje 12,5 cm a průměr maximální výdutě 14,9 cm. V severozápadním rohu objektu 500 byla nalezena v poloze *in-situ* torza tří dalších hrncovitých nádob, které se podařilo částečně zrekonstruovat. Jedná se o ze dvou třetin dochovanou (do výšky plecí) hrncovitou nádobu determinovatelnou jako klasický hrnec s protaženým spodkem (obr. 4: 4) a dvě spodní poloviny (dno + spodek) typologicky blíže nezařaditelných hrnců (např. obr. 4: 10). Maximální výdutě prvního z hrnců byla opatřena pravděpodobně drobnými rohatými oušky, dochoval se však pouze relikv jedno z nich. Dochovaná výška nádoby činí 14,3 cm, průměr maximální výdutě pak 19,2 cm. Z výplně téhož objektu byla získána také větší část profilu hrnce s neodděleným, rozevřeným a mírně prohnutým hrdlem. Hrncem má zaoblenou maximální výduf opatřenou drobným stlačeným rohatým uchem. Další plastické aplikace jsou umístěny pod zaostřeným okrajem, kde se střídá svisle protáhlý výčnělek bez otvoru a s otvorem, vyloučit nejde ani, že jde o drobné obloukovité ucho. Zdobení je také okraj, a to linií elipsovitých záseků (obr. 5: 16). Pokud zůstaneme u nejreprezentativnějších jedinců, tak z objektu 501 pochází ještě torzo svrchní partie hrncovité nádoby s mírně prohnutým rozevřeným hrdlem a zaobleným okrajem, které je na maximální výduti opatřeno drobným jazykovitým výčnělkem (obr. 6: 8), a ze čtyř fragmentů slepené plece velké hrncovité nádoby s průměrem maximální výdutě výrazně přesahující 30 cm. Z několika střepů se podařilo slepit ještě část okraje hrnce s drobným svislým uchem penetrovaným horizontálním otvorem (obr. 7: 2).

K hrncovitým nádobám bude patřit pravděpodobně také 6 masivnějších zlomků okrajů s částí hrdla z objektu 500 a dalších 7 z objektu 501. Z hlediska jednotlivých typů se vyskytl 9× okraj zaoblený, 2× hrotitý a po jednom kusu i okraj límcovitý a kyjovitý. S většími hrncovitými tvary lze zřejmě ztotožnit i 5 maximálních výdutí opatřených různými plastickými výčnělky (polokulovitý, obr. 5: 1; bochánkovitý, obr. 5: 7; jazykovitý, obr. 5: 4; svisle protáhlý, obr. 5: 5, 8). Další formy plastické výzdoby reprezentují jednotlivé typy uch, které se morfologicky váží také především na hrnce a putny. Z objektu 500 pocházejí 3 fragmenty maximálních výdutí opatřených rohatými uchy, z toho dvě jsou drobná stlačená (obr. 5: 2, 3) a jedno stlačené s otvorem (obr. 5: 6). Další 4 kusy výdutí s rohatými uchy byly vyzvednuty z objektu 501, přičemž ve dvou

případech jde o rohatá ucha protáhlá s otvorem (obr. 7: 4, 8), v jednom o protáhlé ucho bez otvoru (obr. 7: 3). Poslední ze čtyř zmíněných je zachováno jen z $\frac{1}{3}$ a zbytek je odlomen.

V souvislosti s touto keramickou třídou stojí za pozornost ještě výskyt tří jedinců klasifikovatelných jako hříbovitě nádoby bez hrdla. Ve třech případech pocházejících z objektu 500 se jednalo o zlomky okraje s částí oblých plecí. Podobný fragment byl objeven také na bázi objektu 501 a lze jej determinovat jako svrchní část profilu hříbu s oblou maximální výduti, která je opatřena dvěma vedle sebe spočívajícími svisle protáhlými výčnělky (obr. 7: 1). Za bližší popis stojí i dva další exempláře z objektu 500. První je zdoben svisle protáhlým výčnělkem, jenž vychází přímo z okraje hříbu (obr. 4: 2), druhý exemplář je pak dekorován unikátní soustavou dvou paprscitě rozbíhající se pásů tvořených drobnými důlky čtvercového tvaru (obr. 4: 2). Zmíněný druh výzdoby v podobě různě tvarovaných důlků a jamek byl zaznamenán již na více lokalitách staršího stupně MMK (cf. Košťálek 1979, 55; Hrbáčková 2007, 67; Kuča *et al.* 2009, 70; Trampota *et al.* 2012, 160; Válek *et al.* 2014, 78), jejich uspořádání do geometrických tvarů či výjevů je však poměrně vzácné, přesto k němu lze uvést některé paralely. Podobnou výzdobu ve formě soustavy linií tvořených drobnými kruhovými důlky nese na svém povrchu například rekonstruovaná hříbovitá nádoba z Mašovic (okr. Znojmo), datovaná do staršího stupně kultury s MMK (Lengyel I; Podborský, Čížmář 2008, 191). Analogicky provedenou výzdobu má také známá vázovitá nádoba ze Střelic – polohy Sklep (okr. Znojmo; datace MMK IIa, Lengyel II), kde soustava kruhových důlků vytváří postavy tří mužů a jedné ženy, které od sebe oddělují gynekomorfní symboly (Vil domec 1940; Ruttkay 1997; Podborský, Čížmář 2008, 200–201; Podborský 2006, tab. 28: 4; Humpolová, Podborský 2013, 124). Část lidské postavy vytvořené kruhovými až obdélnými vpichy byla rozpoznána také na fragmentu keramické nádoby z Těšetic-Kyjovic (Kazdová 1997b, 88, obr. 2: 3). Původní motiv mohelelského exempláře bohužel není možné vzhledem ke fragmentárnosti blíže rekonstruovat. Zajímavé ovšem je, že se nejedná o jediný případ ze zájmové lokality, identicky byla provedena i výzdoba na výduti drobného pohárku vyzvednuté z objektu 501 (viz níže).

Mísy a mísy na nože

U kategorie mís si můžeme povšimnout nápadného rozdílu v míře jejich zastoupení u obou objektů (tab. 1). Zatímco v případě objektu 500 se vyskytly jen sporadicky (4 jedinci), výplň objektu 501 poskytla výrazně bohatší spektrum těchto keramických tvarů (17 jedinců). Je pak otázkou do jaké míry může tento stav souviset s funkcí objektů a jak jej mohly ovlivnit depoziční procesy formující jejich výplně.

Obr. 5. Výběr keramiky z objektu 500.

Fig. 5. Selected pottery from feature No. 500.

Obr. 6. Výběr keramiky z objektu 501.

Fig. 6. Selected pottery from feature No. 501.

Obr. 7. Výběr keramiky z objektu 501.
Fig. 7. Selected pottery from feature No. 501.

Rozlišení mís od mís na nožce nebylo zpravidla možné v důsledku vysoké míry fragmentarizace. Výskyt jedinců na nožce byl přesto v několika případech doložen. Z objektu 500 pochází větší fragment, na kterém je dochována spodní částí misky a přechod dna v nožku (obr. 4: 7). Dále bylo v objektu 501 rozpoznáno také několik rovných, mírně vyhnutých okrajů z nožek (obr. 6: 9–11). Zbývající část identifikovatelných zlomků náleží především svrchním partiím mís s různou profilací okraje, plecí i maximální výdutě. U objektu 500 stojí za zmínku snad jen jediný zlomek pocházející z hlubší misky s kolmo nasazenými plecemi a zaoblenou maximální výdutí, která je opatřena drobným polokulovitým výčnělkem (obr. 5: 9). Podobně profilované hlubší misky se podařilo rozpoznat také v druhém z analyzovaných objektů (obr. 8: 5, 9). Výplň objektu 501 pak obsahovala fragmenty několika dalších typů mís. Nejvíce z nich náleží k mísám s nízkými, mírně vně vyhnutými plecemi a zaoblenou výdutí (ostrá maximální výduť se vyskytla pouze jednou – obr. 8: 7). U většiny z nich se pak vyskytovala plastická výzdoba v podobě výčnělků umístěných na maximální výdutí (obr. 8: 6, 7, 10) či pod okrajem (obr. 8: 8). Z hlediska jednotlivých typů šlo převážně o svisle protáhlé (obr. 8: 7, 8), polokulovité (obr. 8: 6) a bochánkovité výčnělky (obr. 8: 10). Dále byl zaznamenán výskyt širších mís s rozevřenými plecemi, pro které je typické zúžení střepu v místě přechodu plecí do maximální výdutě. V jednom případě byl u těchto mís registrován opět svisle protáhlý výčnělek na maximální výdutí (obr. 8: 12), ve druhém pak byla na maximální výdutí umístěna kruhová plastická aplikace původně s několika důlky, respektive nehtovými vrypy (obr. 8: 13). Zobrazovaný motiv a přesný počet vrypů (dochovány pouze dva) se nepodařilo určit, jelikož střep je v místě plastické aplikace zlomený. Poslední identifikovaný typ lze determinovat jako jednoduchou mísu s oblou výdutí. K němu náleží jedinec, z něhož se zachoval fragment zachycující takřka kompletní profil misky, jejíž okraj byl zdoben mírně zploštělým polokulovitým výčnělkem (obr. 8: 11).

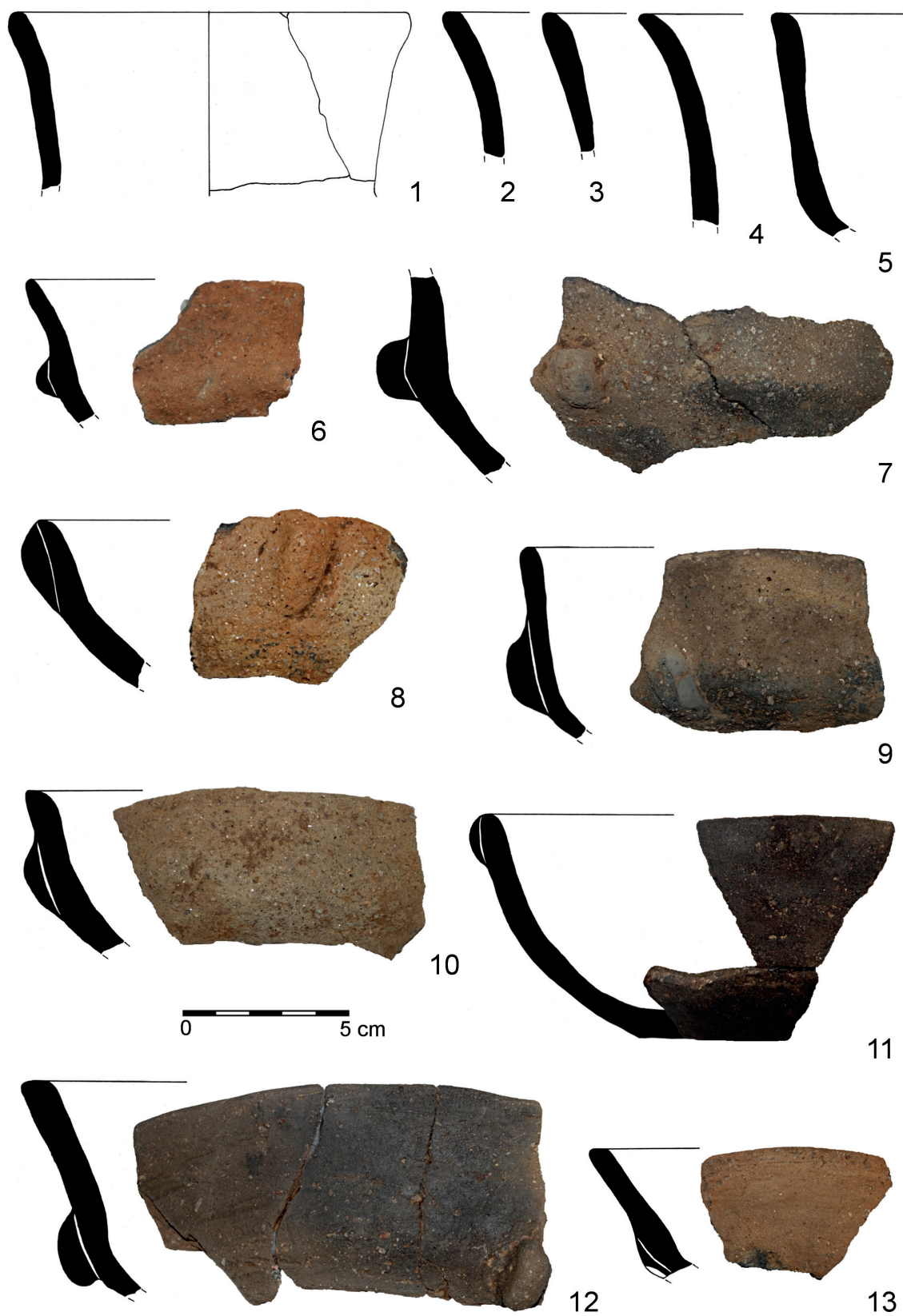
Poháry a pohárky

Poháry a subtilnější pohárky jsou nejpočetněji zastoupeny keramickou třídou v analyzovaných souborech (tab. 1). Kromě většího množství drobných zlomků z výdutí máme k dispozici také několik částečně dochovaných partií, jež umožnily rekonstruovat původní profilaci uvedeného typu nádob. Z objektu 500 byla získána kolekce nejméně jedné desítky drobných fragmentů, které dle stejného charakteru hmoty (jemně plavená, světle béžové barvy) náleží k jednomu jedinci. Jednalo se o menší pohárek s rozevřeným hrdlem a zaobleným okrajem, který byl po jeho obvodu opatřen několika svisle protáhlými výčnělky (dochovány 2; obr. 4: 6). V témže objektu můžeme s keramickou třídou pohárů spojit s velkou pravděpodobností ještě několik zlomků

hrdel s okraji (obr. 4: 8, 9). Jediný kompletně rekonstruovatelný jedinec byl nalezen v objektu 501 a po typologické stránce se řadí k pohárům se spodní výdutí a nízkým válcovitým hrdlem. Pohár je na maximální výdutí zdobený čtyřmi svisle protáhlými výčnělky a má zaoblený okraj (obr. 6: 4). Jeho výška činí 12,3 cm a průměr maximální výdutě 10,3 cm. Částečně zrekonstruovat se podařilo také esovitě profilovaný pohárek s mírně vyhnutým, respektive rozevřeným hrdlem, jehož maximální výduť se nachází opět ve spodní třetině nádoby a je opatřena drobným polokulovitým výčnělkem (obr. 6: 3). Nejzajímavější exemplář nalezený ve výplni objektu 501 představuje ovšem ze dvou zlomků slepená maximální výduť drobného pohárku vyrobeného z jemně plavené hmoty vypálené redukčně do odstínu světle šedé barvy. Výduť je zdobena již výše zmíněnou technikou v podobě drobných čtvercových až obdélných důlků, které vytvářejí dvě pod sebou probíhající řady. Každá z řad je pak tvořena dvěma liniemi důlků, jež jsou uspořádány buď přímo pod sebou, nebo jsou posunuty ob jeden a vytváří klikatku (obr. 6: 6). Původní motiv nebylo opět možné rozpoznat s ohledem na malou velikost fragmentu.

Jiné užitkové tvary

Tato skupina keramiky na většině sídlištních lokalit zpravidla jen doplňuje převládající keramický inventář složený hlavně z hrncovitých nádob, mís a pohárů. Jinak tomu není ani v případě sídliště na Plevovicích. Oba objekty obsahovaly pouze několik exemplářů z uvedené keramické třídy (tab. 1). Nejvíce z nich náleží k naběračkám. Ty se zachovaly zejména ve fragmentech zachycujících okraj s částí těla. Na dně objektu 501, respektive v jeho centrální části, byla nedaleko od sebe však objevena i tři torza naběraček, jejichž původní tvar bylo možné posléze zrekonstruovat v keramické laboratoři. Typologicky se od sebe všechny tři mírně liší. Determinovány mohou být jako: naběračka s vodorovně nasazenou tulejí, která je krátkého prostého typu a jejíž tělo má kruhový tvar (délka – 11,2 cm, šířka – 8,7 cm, výška – 5,4 cm, průměr tuleje – 3,3 cm; obr. 7: 5), naběračka s vodorovně nasazenou tulejí, která je krátkého ovaleného typu a jejíž tělo má oválný tvar (délka – 10,9 cm, šířka – 7,4 cm, výška – 3,9 cm, průměr tuleje – 3,1 cm; obr. 7: 6), a naběračka s vodorovně nasazenou tulejí, která je středně dlouhého ovaleného typu a jejíž tělo má taktéž oválný tvar (délka – 13,3 cm, šířka – 8,4 cm, výška – 5,6 cm, průměr tuleje – 3,3 cm; obr. 6: 5). Z téhož objektu pochází ještě další dva zrekonstruované užitkové tvary. Jde o drobný vázovitý hrnek (výška – 7,1 cm, průměr maximální výdutě – 7,3 cm; obr. 6: 1) a o miniaturní nádobku, kterou bylo možné podle kódu MMK klasifikovat jako soudek se širokým ústím (výška 6,2 cm, průměr výdutě – 6 cm; obr. 6: 2; podobná nádobka jen navíc opatřená po obvodu výčnělky pochází např. z Těšetic – Kyjovic, Kazdová 1984, tab. 58: 8).

Obr. 8. Výběr keramiky z objektu 501.

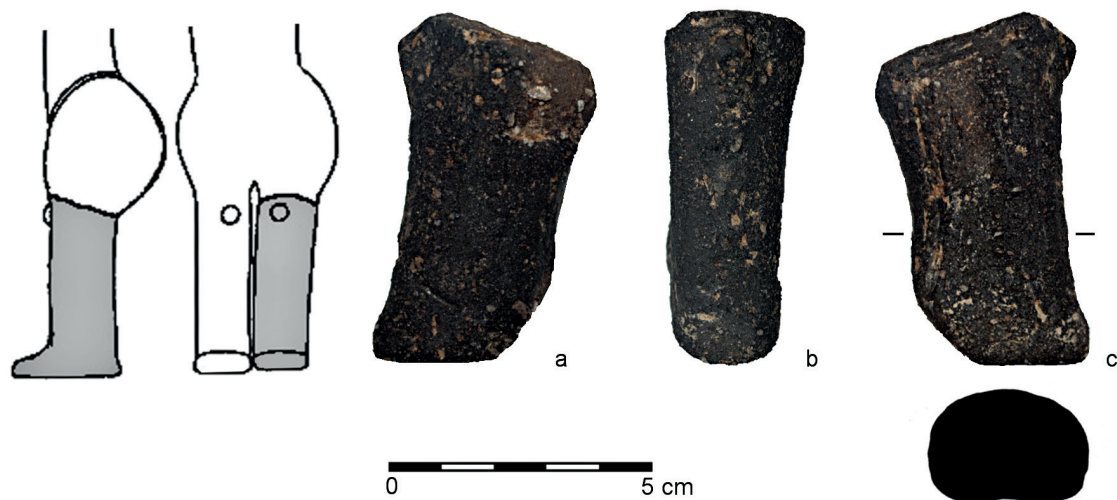
Fig. 8. Selected pottery from feature No. 501.

Zvláštní typy a plastika

Zvláštní keramické tvary (tak jak byly definovány – viz Podborský *et al.* 1977, kód č. 711–781) jsou tvořeny převážně předměty, jimž je přisuzován určitý rituální či kultovní význam. Na základě analýzy jejich provedení a náleзовého kontextu bývají rámcově rekonstruovány alespoň některé aspekty podoby tehdejšího duchovního života (nejvhodnější jsou zejména artefakty nalezené v objektech interpretovaných jako svatyně či obydlí, k tomu např. Todorova 1973; Hegedüs, Makkay 1990; Gimbutas 1995; Monah 1997; Crnobrnja 2011), jehož odraz v materiální náplni byl v období trvání kultury s MMK nejrozmanitější snad z celého moravského pravěku (Kovárník 2004, 171; Podborský 2006, 147–168). Fragment jednoho z uvedených kultovních předmětů byl objeven na podlaze objektu 500 a lze jej popsat jako masivní sloupovitou nohu o průměru 42 mm, která je na svrchní straně ukončena náročím ploché základny a na spodní straně odlomena. Z jednoho z boků nohy směřujícího do středu artefaktu vybíhá mísovité tvarovaná prohlubeň, která je rovněž z větší části odlomena a její reálnou hloubku se proto nepodařilo stanovit (obr. 4: 5). Dochovaná výška předmětu činí 10,1 cm. Vzhledem k fragmentárnosti artefaktu existuje více možných variant interpretace. Jako nejpravděpodobnější se jeví jeho zařazení k tzv. stolkům, u nichž se předpokládá, že plnily při rituálech funkci oltářů či podstavců pro další předměty. Nejbližšími analogiemi by byly v tomto případě podobně vyhlížející sloupovité nožky s částečně zachycenou svrchní základnou ze Střelic (okr. Znojmo; Kovárník 2004, 182–184, obr. 6: 2, 3). Vyloučena pak nemůže být ani možnost, že šlo o tzv. kubický či kostkovitý předmět, které bývají označovány

také jako lampy a dózičky (Kovárník 2004, 190). Analýzou těchto tvarů se zabýval například J. Pavúk (1997), a to především na základě jejich četných nálezů ze Santovky (J Slovensko). Právě na této lokalitě byla objevena kromě řady dóziček kostkovitého tvaru také jedna atypická, která byla na spodní straně opatřena čtyřmi nožkami a stejně jako mohelenský exemplář měla v centrální části svrchní základny vytvořenu mísovitou prohlubeň/nádržku (Pavúk 1997, 68, obr. 2: 4). Nejméně pravděpodobná se jeví příslušnost popisovaného zlomku k modelům nábytku, respektive trůnům, které bývají často spojovány se sedícími figurálními plastikami (Pokorná 1983; Podborský 1983, 1984, 1985). Tyto předměty sice mohou mít plochou svrchní základnu s prohlubní, která měla funkci sedátka, ale zpravidla nemívají sloupovité nožky, nýbrž deskovité boční pláty, obvykle opatřené plastickými výčnělky (Kovárník 2004, 176–182; Peška 2004; Bartík 2018).

S uvedenou keramickou kategorií souvisí rovněž nález figurální plastiky (zřejmě ženské) z objektu 501. Z plastiky se dochovala pravá noha se stylizovaným chodidlem bez naznačených prstů a drobným výčnělkem znázorňujícím koleno (obr. 9). Na vnitřní straně je dobře patrný otisk po odlomení druhé nohy. Zadní část chodidla je mírně poškozena, takže není zřejmé, zda byla výčnělkem naznačena také pata. Rozměry nožky jsou 6,2 cm na délku, 3,1 cm na šířku a 2 cm na výšku. Průměr výčnělku znázorňujícího koleno se pohybuje okolo 7 mm a dochovaná délka chodidla má 3,2 cm. Nožka byla původně součástí relativně velké plastiky blíže neurčitelného typu. Podobně tvarované nožky se vyskytují především u ženských plastik datovaných do staršího stupně MMK (*cf.* Podborský 1984; 1985).

Obr. 9. Fragment ženské figurální plastiky z objektu 501.

Fig. 9. Fragment of a Venus figurine from feature No. 501.

zk.	Technologické kategorie	OBJEKT 500					OBJEKT 501				Σ	%
		KL I	KL II	KŘ	SGS	N/PŘ	KL I	KL II	OLO	ČOK		
1a	surovina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1b	surovina s doklady štípaní	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1,4
Σ I		-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1,4
2a	vrchlík	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2b	masivní úštěp	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2c	odštěp s celkovou kúrou	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2d	odštěp s částí kúry	2	-	1	-	-	-	-	-	-	3	4,3
2e	úštěp z hrany jádra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2f	čepel z hrany jádra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2g	podhřebenový úštěp	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2h	podhřebenová čepel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2ch	preparační čepel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2i	preparační úštěp	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	2,9
2j	počátkové jádro	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2k	připravené jádro	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Σ II		2	-	1	-	-	-	1	-	1	5	7,2
3a	těžené jádro	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3b	úštěp s laterální kúrou	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3c	čepel s laterální kúrou	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1,4
3d	mikročepel s laterální kúrou	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1,4
3e	úštěp bez kúry	-	2	-	-	-	-	4	-	-	6	8,6
3f	čepel bez kúry	-	8	-	1	-	-	10	-	-	19	27,1
3g	mikročepel bez kúry	-	6	-	-	-	1	12	-	-	19	27,1
3h	outrépassé	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Σ III		-	17	-	1	-	1	28	-	-	46	65,6
4a	tableta z úderové plochy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4b	odražená těžní plocha	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1,4
4c	úštěp s bokem jádra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4d	sekundární vodící hrana	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Σ IV		-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1,4
5a	vytěžené jádro	1	1	-	-	-	-	2	-	-	4	5,8
5b	zlomek jádra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5c	odštěpky a zlomky úštěpů	-	3	-	-	1	2	7	-	-	13	18,6
5d	třísky a šupiny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5e	rydlový odštěp	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Σ V		1	4	-	1	1	2	9	-	-	17	24,4
CELKEM		3	21	2	1	1	3	37	1	1	70	100

Tab. 2. Dynamická klasifikace štípané kamenné industrie z objektů podle jednotlivých fází operačního řetězce.

Tab. 2. Dynamic classification reflecting individual phases of operational chain of knapped industry from features.

Neurčitelná keramická třída

Do této kategorie byly zařazeny všechny keramické fragmenty, které nebylo možné ztotožnit s konkrétním druhem nádoby. Největší část zaujímají v této skupině nálezy různě velké a morfologicky indiferentní nezdobené zlomky. Z nich stojí za zmínku pouze menší výduť s 5 mm širokým kruhovým otvorem (obj. 500; obr. 5: 15), který mohl sloužit k reparaci nebo také k zavěšení nádoby (cf. Kazdová 1971; Novák 2011). S výduťmi pak souvisejí také dva samostatné odlomené výčnělky – kuželovitý (obr. 6: 7) a bochánkovitý. Dále bylo identifikováno několik maximálních výduťů, den a také větší množství okrajů (tab. 1), mezi kterými dominují okraje zaoblené. Ostatní typy okrajů se vyskytly jen minoritně (2× hrotitý; 1× límcovitý).

5.1.2. Štípaná industrie

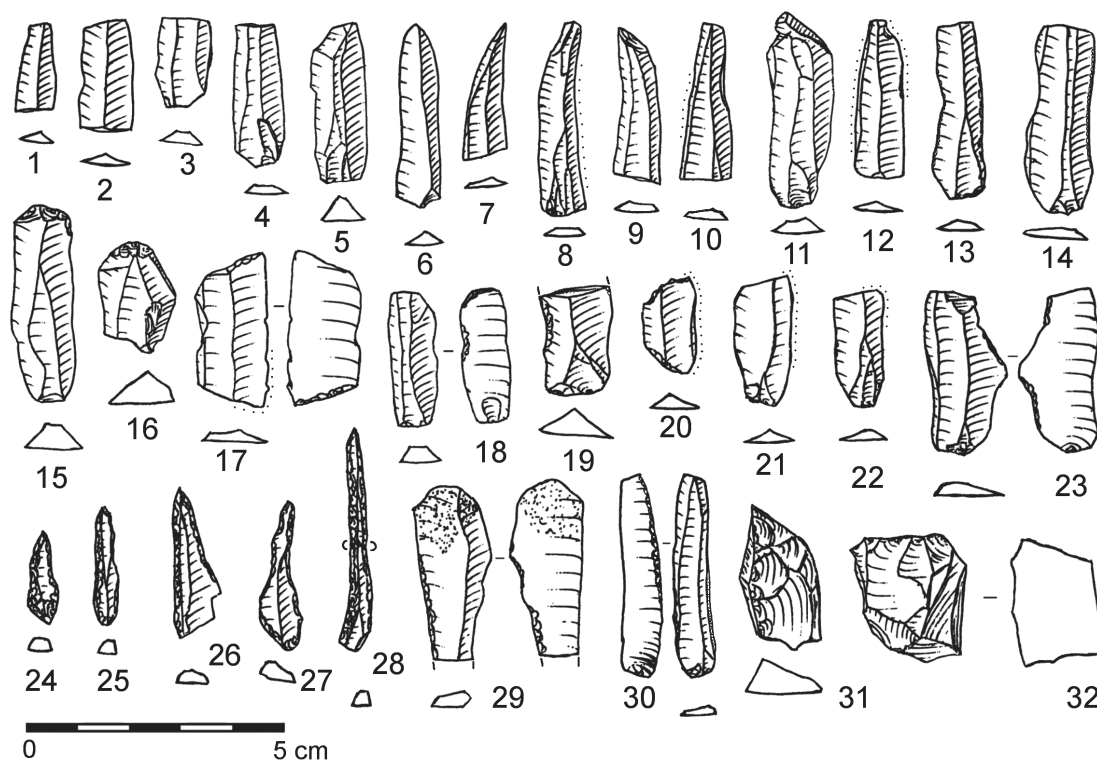
Lokalita Mohelno-Plevovce se řadí z pohledu množství výskytu post-paleolitické štípané industrie mezi ty bohatší. To se projevuje nejen v množství povrchových nálezů, které jsou vodní erozí vyplavovány z intaktních situací do celého prostoru lokality, ale také v počtu artefaktů vyskytujících se ve výplních zahluobených objektů. Ze dvou doposud zdokumentovaných byla získána reprezentativní kolekce štípané industrie čítající 70 ks (objekt 500 – 28 ks; objekt 501 – 42 ks). Surovinové spektrum obou kolekcí je založeno na lokálních rohových typu Krumlovský les, přičemž jednoznačně převládá kvalitnější varieta II (tab. 2). Totožný jev můžeme pozorovat také v povrchové kolekci, i když zde je výskyt rohovce typu

KL I přece jen o něco vyšší než v případě objektu 500 a 501. Z dalších moravských surovin byly determinovány artefakty z křemene (obj. 500) a jeden kus také z rohovce typu Olomučany (obj. 501). V případě posledně zmíněné suroviny ovšem nemůže být vzhledem k předpokládanému mezolitickému osídlení lokality vyloučena možnost starší intruze. Z importovaných surovin se zdrojovými oblastmi vzdálenými několik stovek kilometrů byl doložen výskyt silicitu z glacienních sedimentů (obj. 500) a čokoládového silicitu ze středního Polska (obj. 501). Další artefakt z posledně zmíněné suroviny (ústěpové škrabadlo) byl nalezen v horní části západního erozního koryta, cca 2 m severně od objektu 500. V případě jednoho artefaktu z objektu 500 nebylo možné surovinu blíže určit z důvodu silného přepálení.

Z výsledků dynamické analýzy (tab. 2), zohledňující jednotlivá stadia operačního řetězce, vyplývá, že po technologické stránce vykazuje kolekce spíše spotřební ráz. Svědčí o tom nízké zastoupení produktů preparace a také jader. Převládající část souboru je naopak tvořena cílovými, převážně čepelovými produkty a nástroji z nich vyrobenými. Společným znakem obou struktur je nízký počet jader – v obou objektech byla identifikována pouze dvě. Z objektu 500 pochází masivní semikortikální úštěp z rohovce typu

KL I (poškozen přepálením), na kterém byla následně vytvořena podstava a odraženo několik čepelových polotovárů a kompletně vytěžené rezidium jednodstavového jádra z rohovce typu KL II, od jehož exploatace bylo kromě drobných rozměrů opuštěno zřejmě také z důvodu zaběhnutí těžní plochy obsahující vadu v surovině – petrosilex. Jádra z objektu 501 mohou být klasifikována rovněž jako vytěžená rezidua. Determinováno bylo původně jednodstavové jádro, u kterého došlo v pokročilé fázi těžby ke změně orientace ve směru kolmém na původní těžní plochu a je na něm patrná těžba drobných mikročepelí a mikroústěpů (max. výška 18 mm). Druhý exemplář představuje opět do maximální možné míry vytěžené, původně snad mikročepelové jádro (obr. 10: 32), které aktuálně nese negativy převážně nepravidelných odštěpů (max. dochovaná výška 22 mm). Po ekonomické stránce můžeme tedy pozorovat snahu o maximální možné využití donesené suroviny. Z rozboru dále vyplývá, i s přihlédnutím k povrchovému souboru, že surovina (rohovec typu KL) byla na lokalitu donášena již v částečně upravené formě (nízké zastoupení dekortikačního odpadu), anebo v podobě cílových produktů. V případě stratifikovaných souborů z objektů tvoří cílové produkty více jak 65 % všech artefaktů. Mezi nimi jednoznačně dominují čepelky (19 ks) a mikročepelky (19 ks) nad úštěpy (6 ks). Jak čepelky, tak i mikro-

Obr. 10. Výběr štípané kamenné industrie ze zahloubených objektů.

Fig. 10. Selected knapped artifacts from sunken features.

čepel se dochovaly zejména ve fragmentárním stavu. Zapříčiněno je to pravděpodobně také esovitým tvarem celých kusů, které byly záměrně modifikovány na kratší a rovnější úseky. S tímto předpokladem koreluje rovněž rozložení jednotlivých fragmentarizačních kategorií (tab. 3; klasifikace podle Šída 2007, 19, obr. 1), mezi kterými se v obou objektech vyskytují vyjma několika celých převážně exempláře s odlomenou proximální částí (AB) a mesiální partie (B).

OBJEKT	500		501		Σ	%
	čepel	mikročepel	čepel	mikročepel		
celá	3	2	1	3	9	22,5
A	1	1	1	-	3	7,5
AB	3	1	5	3	12	30
B	3	-	2	4	9	22,5
BC	-	2	-	3	5	12,5
C	-	-	1	1	2	5
Σ	10	6	10	14	40	100

Tab. 3. Fragmentarizace čepelí a mikročepelí.

Tab. 3. Blade and microblade fragmentarization.

Z hlediska úpravy úderových ploch jsou u všech druhů odštěpů nejpočetněji zastoupeny talony ploché. Minoritně pak byly evidovány patky kortikální a bodové (tab. 4). V případě objektu 501 se objevilo i několik polotovarů, jejichž patka byla upravena jemnou fasetází. V objektu 500 se tento způsob úpravy úderové plochy naopak vůbec neobjevil. Z dalších technologicky signifikantních znaků byla pozorována takřka úplná absence dorzální abraze, naopak častý je výskyt drobných jizev na bulbech, které jsou relativně výrazné.

OBJEKT	500			501			Σ	%
	úštěpy	čepel	mikročepel	úštěpy	čepel	mikročepel		
plochá	2	5	4	3	3	4	21	67,7
kortikální	2	-	-	-	-	-	2	6,5
bodová	-	1	-	1	1	-	3	9,7
fasetovaná	-	-	-	2	3	-	5	16,1
Σ	4	6	4	6	7	4	31	100

Tab. 4. Zastoupení jednotlivých typů patek u různých forem cílových odštěpů.

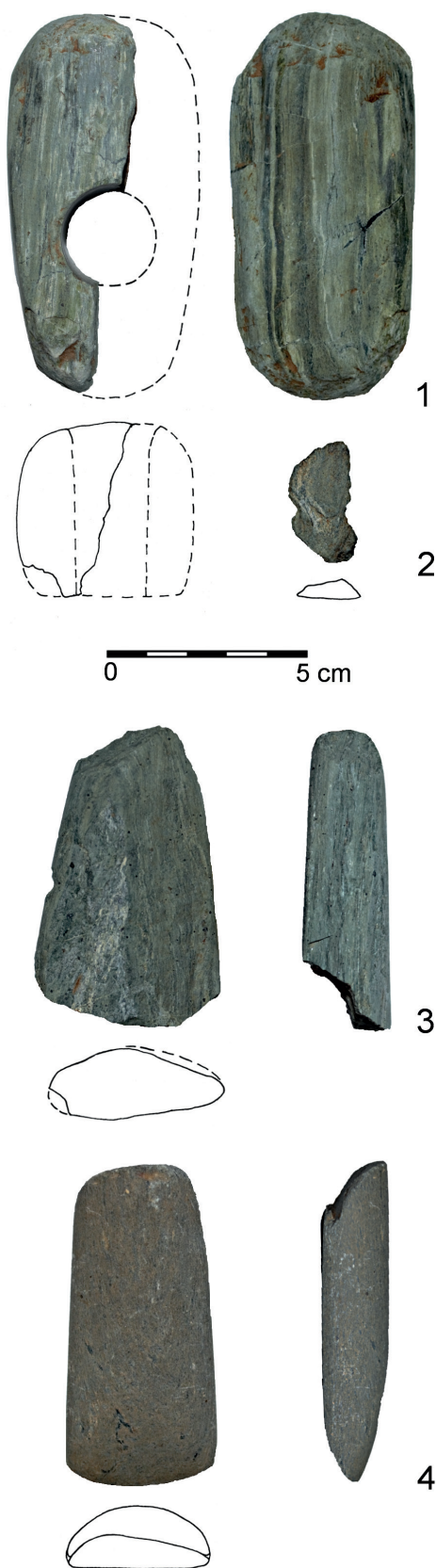
Tab. 4. Striking platform types in different forms of target blanks.

Analýza metriky cílových produktů vykazuje zřetelné disproporce ve srovnání s dochovanými zbytky jader. Délka kompletně dochovaných čepelí a mikročepelí se pohybovala v rozmezí od 30 do 40 mm, zatím co negativy na vytěžených jádrech dosahují zpravidla sotva 20 mm. Sledování hodnot maximální šířky potvrdilo, že rozlišování čepelí a mikročepelí je v tomto případě spíše umělé. Všechny naměřené hodnoty vytvářejí totiž relativně úzký rozptyl mezi 7–13 mm s několika extrémními hodnotami na obě strany. Průměrná hodnota šířky čepelových polotovarů se pak pohybuje okolo 10,4 mm. Důraz byl tedy kladen na získávání úzkých a protáhlých polotovarů.

Po typologické stránce jsou kolekce z obou objektů relativně bohaté, včetně většího množství artefaktů nesoucích utilizační opotřebení v podobě lesků a místních retuší. Více nástrojů bylo zjištěno v objektu 501 (13 ks). V případě objektu 500 bylo zjištěno 7 nástrojů, které mohou být klasifikovány jako čepelové škrabadlo (obr. 10: 15), úštěpové škrabadlo (obr. 10: 16), čepel s odlomenou proximální částí a šikmým laterálním leskem (obr. 10: 21), protáhlý trapéz s částečným šikmým leskem v proximální partii (obr. 10: 17), mikročepel s drobným vrubem (obr. 10: 18), čepel s utilizační laterální retuší a semikortikální úštěp z valounu křemene s místní retuší. Až na poslední z artefaktů byly všechny zbývající nástroje zhotoveny z rohovce typu Krumlovský les, variety II. Typologicky odlišný je objekt 501, ve kterém se nacházela série hned šesti precizně zhotovených krčkovitých vrtáčků (obr. 10: 24–28). Další masivní vrták byl zhotoven pravděpodobně na jedné z větších čepelí, jeho krček je však z větší části odlomen (obr. 10: 29). Dále byla determinována mikročepel s odlomenou proximální částí a šikmým laterálním leskem (obr. 10: 22), mikročepel s jemnou bilaterální retuší (obr. 10: 13), krátký trapéz s výrazným laterálním leskem (obr. 10: 20), distální část čepel s laterální retuší (obr. 10: 19), čepel s jemnou laterální retuší (obr. 10: 14), čepel s částečnou laterální retuší na dorzální i ventrální straně (obr. 10: 23) a mikročepel s laterální kúrou a výraznou laterální retuší na protilehlé ventrální straně (obr. 10: 30). Většina dalších čepelí, které nebyly klasifikovány jako nástroje, však nese více či méně zřetelné utilizační stopy v podobě opotřebení hran či nevýrazných lesků situovaných pouze na hranách artefaktu (např. obr. 10: 8, 10, 12).

5.1.3. Broušená industrie

Skupina broušené kamenné industrie ze zahluobených objektů je reprezentována čtyřmi artefakty. Z objektu 500 pochází dva broušené nástroje. Prvním z nich je menší (79×38×15 mm; 83 g), mírně trapézovitá sekerka s plankonvexním příčným průřezem a symetrickým ostřím (obr. 11: 4), která byla nalezena na bázi (snad v poloze *in-situ*, kontext 103) při

Obr. 11. Broušená kamenná industrie ze zahloubených objektů.

Fig. 11. Selected polished artifacts from sunken features.

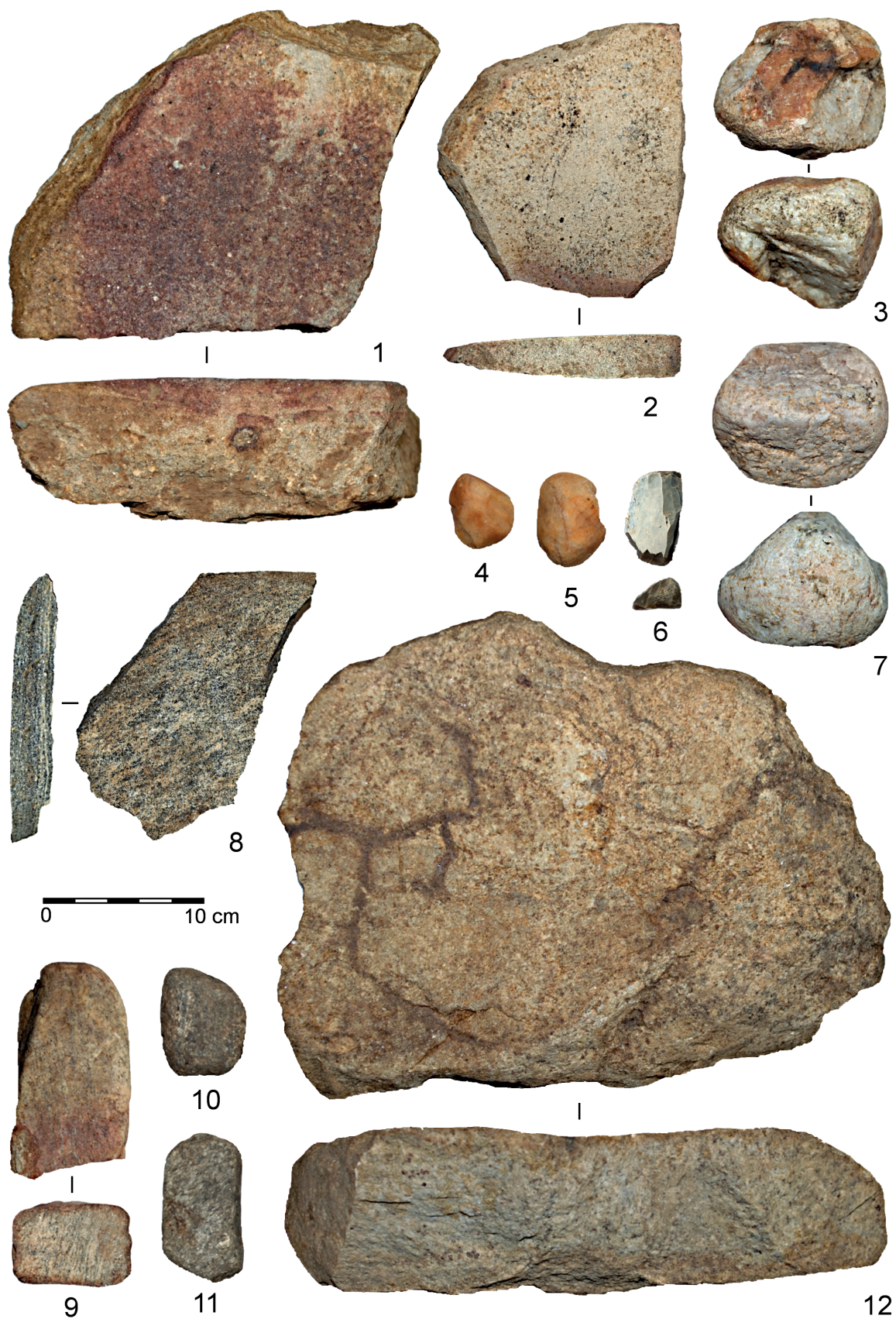
jižním okraji objektu. Sekerka je takřka kompletní až na drobné poškození na vnitřní straně týlové partie. Ostří pak nese minimum pracovních stop. Na základě charakteristické textury a nízké hodnoty magnetické susceptibilitě ($1,10 \times 10^{-3}$ SI jednotek) lze použitou surovinu determinovat jako metabazit typu Jizerské hory. Tento tvar kopytovitých sekerek i použitá surovina vychází ještě ze starších tradic staršího a středního neolitu, jejich přežívání či reutilizace ve starším stupni kultury s MMK však byla prokázána již na řadě dalších sídlištních lokalit (cf. Vokáč 2008, 56–57). Druhý broušený artefakt byl nalezen ve svrchní části výplně (kontext 101) a klasifikovat jej lze jako šikmo vertikálně v provrtu přeražený mlat (obr. 11: 1) se zřejmě zaobleně čtvercovým příčným průřezem (dochované rozměry: $93 \times 30 \times 48$ mm; 175 g). Artefakt má silně zhmožděné oba póly, což svědčí o jeho intenzivním využívání. Surovina mlatu byla určena jako metabazit typu Želešice (MS: $99,6 \times 10^{-3}$ SI jednotek) s výrazným páskováním v podobě světlejších a tmavších pruhů charakteristických pro varietu A (Bartík *et al.* 2015). Uvedená surovina byla preferována především na výrobu plochých sekerek, popisovaný exemplář se tak řadí do skupiny méně početných dokladů vrtaných artefaktů.

Další dva broušené exempláře byly vyzvednuty z výplně objektu 501, v obou případech pak z kontextu 107. Jedná se o masivnější trapézovitou sekerku (obr. 11: 3) s nepravidelně oválným příčným průřezem a odlomenou břitovou částí (dochované rozměry: $72 \times 47 \times 18$ mm; 83 g) a drobný ústěp (obr. 11: 2) z plochy blíže neurčitelného broušeného artefaktu (rozměry: $30 \times 16 \times 5$ mm; 2,7 g). Oba nálezy byly zhotoveny z metabazitu typu Želešice, o čemž svědčí i zvýšené hodnoty jejich magnetické susceptibilitě ($103,1$ a $6,22 \times 10^{-3}$ SI jednotek).

5.1.4. Ostatní makrolitická kamenná industrie

Výplně obou zkoumaných objektů obsahovaly také početné nálezy nástrojů spadajících do skupiny ostatní makrolitické kamenné industrie. Získáno bylo celkem 27 artefaktů (obj. 500 – 9 ks; obj. 501 – 18 ks), jejichž základní charakteristiku sumarizuje tabulka 5. Po morfologicko-typologické stránce tvoří převládající část fragmenty dvoudílných ručních mlýnků (19 ks), mezi kterými se podařilo na základě orientace pracovních stop identifikovat 8 ležáků (spodní kámen; např. obr. 12: 1, 2, 12) a 2 běhouny (horní kámen; např. obr. 12: 8), zbývající jedince nebylo možné z důvodu fragmentárnosti blíže zařadit. Kompletně dochovaný zůstal pouze jeden spodní kámen spočívající v poloze *in-situ* v SV rohu objektu 500 (tab. 5; obr. 2: B; 3). Po surovinové stránce jsou zrnětky vyrobeny ze dvou hlavních druhů surovin – granulitu a ortoruly. Ve dvou případech bylo možné ortorulu klasifiko-

Obr. 12. Výběr ostatní makrolitické kamenné industrie ze zahloubených objektů.
Fig. 12. Selected heavy-duty implements from sunken features.

č.	OBJEKT	TYPOLOGIE	ZACHOVÁNÍ	SUROVINA	MS	NÁRYS	PŘÍČNÝ PRŮŘEZ	HMOTNOST (g)	D (mm)	Š (mm)	V (mm)
1	500	ruční mlýnek - ležák	kompletní	ortorula	0,375	oválný	zaobleně obdélný	8476	420	280	130
2	500	ruční mlýnek - ležák	fragment z okrajové partie	ortorula	0,151	neurčitelný	zaobleně obdélný	2792	205	210	51
3	500	ruční mlýnek - neurčitelný	fragment z okrajové partie	ortorula	0,923	neurčitelný	zaobleně obdélný	403	103	72	52
4	500	ruční mlýnek - ležák	fragment z centrální partie (část pracovní plochy a boku)	ortorula	0,248	neurčitelný	neurčitelný	281	53	82	78
5	500	ruční mlýnek - neurčitelný	fragment z okrajové partie	granulit	0,277	neurčitelný	zaobleně obdélný	189	45	90	42
6	500	ruční mlýnek - ležák	polovina	granulit	0,144	oválný	obdélný	1037	151	159	28
10	501	ruční mlýnek - ležák	zachován ze dvou třetin - odlemena jedna okrajová partie	granulit	0,374	oválný	zaobleně obdélný	6653	284	226	63
11	501	ruční mlýnek - běhoun	fragment z centrální partie	porfyrická ortorula	0,343	neurčitelný	čočkovitý	360	112	126	19
12	501	ruční mlýnek - ležák	fragment z okrajové partie	granulit	0,046	neurčitelný	obdélný	578	131	109	43
13	501	ruční mlýnek - běhoun	okrajová partie s vytvarovanou rukojetí	ortorula	0,368	oválný	trapézovitý	651	77	105	55
15	501	ruční mlýnek - ležák	fragment z centrální partie	granulit	0,475	neurčitelný	plankonvexní	503	58	115	43
16	501	ruční mlýnek - neurčitelný	fragment z okrajové partie	ortorula	0,77	neurčitelný	obdélný	205	95	75	28
17	501	ruční mlýnek - neurčitelný	fragment z okrajové partie	ortorula	0,642	neurčitelný	neurčitelný	182	93	79	20
18	501	ruční mlýnek - neurčitelný	fragment z centrální partie	ortorula	0,431	neurčitelný	plankonvexní	188	64	116	19
19	501	ruční mlýnek - ležák	fragment z okrajové partie	porfyrická ortorula	0,305	oválný	trapézovitý	210	97	74	18
20	501	ruční mlýnek - neurčitelný	masivní úštěp z pracovní plochy	ortorula	0,102	neurčitelný	neurčitelný	50	41	73	14
21	501	ruční mlýnek - neurčitelný	fragment z centrální partie	granulit	0,249	neurčitelný	neurčitelný	74	60	46	32
22	501	ruční mlýnek - neurčitelný	úštěp z výroby či destrukce zrnotěrky	granulit	0,027	neurčitelný	neurčitelný	12	45	23	12
23	501	ruční mlýnek - neurčitelný	fragment z centrální partie (část pracovní plochy a boku)	ortorula	0,048	neurčitelný	neurčitelný	22	22	41	27

Tab. 5. Charakteristika ostatní makrolitické kamenné industrie z objektů.

Tab. 5. Characterization of heavy-duty implements from features.

vat jako porfyrickou, někdy označovanou také jako okatá díky obsahu větších čoček světlých minerálů (např. obr. 12: 8). Uvedené druhy metamorfovaných hornin se vyznačují nízkou magnetickou susceptibilitou v rozmezí od 0,013 – 0,923×10⁻³ SI jednotek (tab. 5). Zdroje obou surovin se nacházejí v blízkém okolí lokality a jsou tedy místního původu. Funkčně můžeme s touto skupinou mlecích nástrojů spojit také 3 valounové drtiče zhotovené z křemene (obr. 12: 7) a ortoruly (obr. 12: 9). V jednom případě byl drtič zřejmě využíván i jako otloukač, o čemž svědčí přítomnost charakteristických mikrofraktur (obr. 12: 3). Další specifický otloukač pochází z objektu 500, jedná

se o silně bíle patinované dvoupodstavové jádro s bipolární redukcí z eratického silicitu (obr. 12: 6), které souvisí se starším epigravetským osídlením lokality (Škrdla *et al.* 2015b) a jako otloukač bylo sekundárně využito až v období mladého neolitu. Z hlediska rozsahu pracovních stop má artefakt silně obit jeden z pólů a na druhém je patrné také několik menších odštěpků. Dále byla v této kategorii kamenných nástrojů determinována dvě hladítka z migmatitu (obr. 12: 11) a granulitu (obr. 12: 10) a dva drobné abrazéry z valounků křemene (obr. 12: 4, 5). Z výplní zkoumaných objektů se podařilo získat také kolekci 18 manuportů v podobě neopracovaných úlomků místních hornin.

V některých případech se může jednat rovněž o fragmenty ručních mlýnků, špatný stav zachování a vysoká míra fragmentarizace však nedovolily identifikaci pozůstatků pracovních ploch.

5.1.5. Mazanice

Při exkavaci výplní zahloubených objektů v letech 2017–2018 byl vyzvednut také menší soubor mazanice (tab. 6). Její podíl v jednotlivých objektech je nevyrovnaný. Zatímco z objektu 500 bylo získáno 6 fragmentů o hmotnosti 46 g, z objektu 501 se podařilo vyzvednout 42 kusů o hmotnosti 369 g. Analyzovaná kolekce, tedy celkem 48 mazanicových zlomků, je tvořena ze tří čtvrtin drobnými amorfními zlomky. Do zbývajících částí (12 ks) náleží mazanice s otisky konstrukčních prvků (objekt 500 – 2ks; objekt 501 – 10 ks). Identifikovány byly především fragmenty omazů s dochovanou lící stranou, jež pocházejí patrně z destrukce hliněných omítek nadzemních dřevěných konstrukcí. Mocnost omazů se pohybuje od 22 do 33 mm. V několika případech se objevily také relativně tenké kusy (do 15 mm), které jsou velmi tvrdě vypáleny a jejichž svrchní část je tvořena výrazně světlejší vrstvou hmoty. Tyto fragmenty by naopak mohly pocházet z hliněných výmazů roštů nacházejících se na bázi pecí (cf. Lička, Mach 2013). Posledním identifikovaným typem konstrukčních prvků jsou otisky prutů. Zaznamenány byly ve třech případech, přičemž ve dvou z nich se jednalo o kombinaci omazu a otisku jednoho prutu na vnitřní straně fragmentu. Průměr prutů se pohyboval mezi 10 až 18 mm. Z hlediska kompaktnosti hmoty a výpalu je mazanice mírně drolivá, vypálená zpravidla do odstínů oranžové až béžové barvy. Pouze ve výplni objektu 500 byly identifikovány také mazanice šedé až hnědošedé barvy. Hmota mazanice je jemně plavená pouze s přirozenou příměsí slídy a přidanou mírnou příměsí organiky. Ač není hodnocený soubor mazanic nikterak početný, přesto na lokalitě dokládá déle trvající sídlištní aktivity spjaté s existencí různých forem dřevo-hliněných konstrukcí.

DRUH NÁLEZU / OBJEKT	500	501	Σ	%
keramika	217	154	371	81,3
štípaná industrie	29	28	57	12,5
broušená industrie	2	1	3	0,7
ostatní makrolitická industrie	11	4	15	3,3
mazanice	6	4	10	2,2
Σ	265	191	456	100

Tab. 6. Sumarizace archeologického materiálu z objektů.
Tab. 6. Overview of archaeological material from features.

5.2. Povrchová kolekce

Jak bylo již výše uvedeno, dlouhodobým sledováním lokality za minimálního stavu nadržení vody ve VD Mohelno byla získána také početná kolekce povrchových nálezů (517 ks), jejichž strukturu sumarizuje tabulka 7. Z pohledu plošné distribuce se nejvíce nálezů vyskytovalo v západním a východním erozním korytě. Početně výrazněji je zastoupena i skupina nálezů, které pochází bez bližší lokalizace z celého úseku III. V tomto prostoru je původní terén natolik zničen, že zde výskyt zahloubených neolitických objektů můžeme vyloučit. Nalezené artefakty proto pocházejí s vysokou pravděpodobností z míst výše ve svahu a do prostoru pláže (úseku III) je transportována voda z erozních koryt, která do ní vyúsťují. V posledních dvou letech se začaly objevovat neolitické artefakty také v centrálním korytě, které se rozdělilo na dvě menší, a ve výklenku, jež se postupem času oddělil ve spodní části od východního koryta (obr. 1: A).

DRUH NÁLEZU / LOKALIZACE	ÚSEK II - východní koryto						Σ	%
	ÚSEK I	ÚSEK II - východní koryto	ÚSEK II - výklenek východního koryta	ÚSEK II - centrální koryto	ÚSEK II - západní koryto	ÚSEK III		
keramika	-	91	14	7	193	31	336	65
štípaná industrie	1	75	2	2	29	66	175	33,8
broušená industrie	1	2	-	-	1	-	4	0,8
ostatní makrolitická industrie	-	1	-	-	-	1	2	0,4
Σ	2	169	16	9	223	98	517	100

Tab. 7. Sumarizace archeologického materiálu z povrchových prospekcií lokality.

Tab. 7. Overview of archaeological material from surface surveys of the site.

Povrchový soubor je z 65 % tvořen amorfními zlomky keramiky bez výraznější výpovědní hodnoty. Pohyb keramiky v erozních korytech plných kamenů totiž způsobil, že je značně fragmentarizována a její povrch silně abradován.

Výrazně vyšší vypovídací schopnost má pak kolekce štípané kamenné industrie čítající již 175 ks. Po surovinové stránce vykazuje velmi podobné složení jako soubory ze zahloubených objektů. Opět zde výrazně převládají regionální suroviny nad importy (tab. 8). Dominantně jsou zastoupeny rohovce typu Krumlovský les s převahou variety II (55,3 %) nad varietou I (24,6 %). Oproti materiálu z objektů se navíc vyskytly

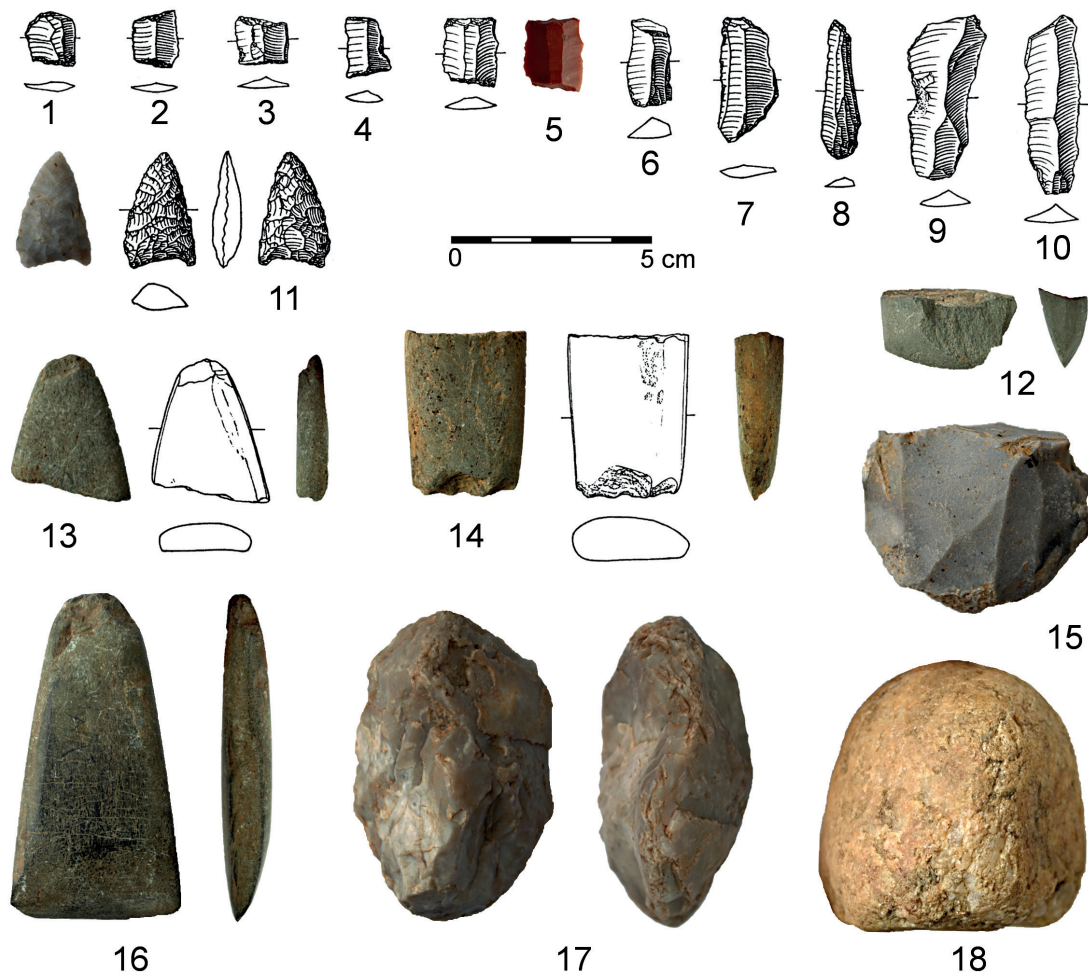
SUROVINA / LOKALIZACE	REGIONÁLNÍ SUROVINY				IMORTY			NEURČENO	Σ	%
	KL I	KL II	KZS	OLO	SGS	ČOK	SZENG	PŘEPÁLENÉ		
ÚSEK I	-	-	-	-	-	-	1	-	1	0,6
ÚSEK II - východní koryto	15	48	4	1	3	-	-	4	75	42,9
ÚSEK II - výklenek východního koryta	-	2	-	-	-	-	-	-	2	1,2
ÚSEK II - centrální koryto	2	-	-	-	-	-	-	-	2	1,2
ÚSEK II - západní koryto	4	21	1	-	-	1	-	2	29	16,6
ÚSEK III	22	26	6	-	-	-	-	12	66	37,7
Σ	43	97w	11	1	3	1	1	18	175	100,2
%	24,6	55,3	6,3	0,6	1,8	0,6	0,6	10,2		

Tab. 8. Surovinové spektrum štípané industrie z povrchových prospekci lokality.

Tab. 8. Raw material spectrum of knapped artifacts from the surface surveys.

štípané artefakty z křemičitých zvětralin serpentinitu typu plazma, jejichž početné výchozy se nacházejí přímo v širším okolí lokality (Vokáč 2003; Přichystal 2009; Kuča, Bartík 2012; Koníčková 2014). Importované suroviny reprezentuje jen několik málo kusů zhotovených z eratického silicitu (SGS), silicitu typu čoko-

láda a již diskutovaného maďarského radiolaritu typu Szentgál (tab. 8). Z hlediska technologie a zastoupení jednotlivých fází operačního řetězce můžeme i v povrchovém souboru pozorovat výraznou převahu cílových čepelových produktů a jejich zlomků (obr. 13: 8–10), které doprovází odpad a malý počet silně vytěžených

Obr. 13. Výběr post-paleolitických kamenných artefaktů z povrchových prospekci lokality.

Fig. 13. Selected post-Paleolithic stone artifacts collected in surface surveys.

jader. Za jediný reprezentativní exemplář lze považovat jednodstavové čepelové jádro kýlovitého tvaru z rohovce typu KL-I, které bylo těženo z širší čelní strany (obr. 13: 15). Zajímavé výsledky přinesl typologický rozbor souboru, na rozdíl od obou analyzovaných objektů zde převládají různé formy trapézů, včetně řady velmi drobných kusů (obr. 13: 1–5).

Soubor kamenné industrie z povrchových prospekcií obsahuje i nálezy broušených artefaktů. V rámci průzkumů východního erozního koryta se podařilo získat týlovou část drobné ploché sekerky z metabazitu typu Želešice (magnetická susceptibilita $3,87 \times 10^{-3}$ SI jednotek) s oválným příčným průřezem a zaobleným až zahroceným týlem (obr. 13: 13; rozměry: $34 \times 27 \times 7$ mm; 8,6 g) a břitovou partii ploché obdélné sekerky s nepravidelně oválným příčným průřezem, jejíž ostří je silně poškozeno sérií drobných odštěpků (MS: $0,17 \times 10^{-3}$ SI; obr. 13: 14; rozměry: $39 \times 28 \times 9$ mm, 22 g). Surovina byla dle předběžného určení klasifikována jako metabazit neznámé provenience (Škrdla *et al.* 2012, 215). Ze spodní partie západního koryta byl vyzvednut malý zlomek břitové partie (obr. 13: 12) pocházející zřejmě z drobnější sekerky se zaobleně obdélným příčným průřezem, která byla vybroušena z metabazitu typu Želešice (MS: $4,13 \times 10^{-3}$ SI; rozměry: $20 \times 32 \times 11$ mm, 7,4 g). Prozatím poslední broušený artefakt byl nalezen v roce 2013 při průzkumu v zalesněné části lokality (úsek I). V lesní půdě rozrušené divokou zvěří spočívala trapézovitá sekerka (obr. 13: 16) se zaobleně obdélným příčným průřezem (rozměry: $80 \times 42 \times 13$ mm, 70 g). Sekerka je až několik drobných odštěpků v oblasti týlu a ostří kompletní, její povrch pak nese šikmé i kolmé pracovní stopy a je značně ohlazen. Použitý materiál byl determinován opět jako metabazit typu Želešice se zvýšenou magnetickou susceptibilitou ($26,6 \times 10^{-3}$ SI jednotek). Povrchovou kolekci kamenných artefaktů doplňují ještě dva větší otloukače z moravského jurského rohovce (obr. 13: 17) a křemene (obr. 13: 18).

6. Datování

Oba zkoumané zahloubené objekty poskytly dostatek uhlíků na antrakologickou analýzu i datování pomocí radioaktivního izotopu uhlíku ^{14}C . Vzorky pro datování byly odebrány z větších koncentrací uhlíků (nikoli ojedinělé uhlíky) situovaných při dnech objektů. Datovány byly v laboratoři v Poznani s využitím standardní metody čištění (ABA) na hmotnostním spektrometru (AMS). Vzorek z objektu 500 poskytl datum $5,705 \pm 35$ ^{14}C BP (Poz-106308) a vzorek z objektu 501 datum $5,720 \pm 40$ ^{14}C BP (Poz-106275). Získaná data jsou téměř totožná a obalové křivky rozptylu pravděpodobností se významně překrývají (obr. 14), což zvyšuje relevantnost získaných výsledků. Po kalibraci s využitím kalibračního setu INTCAL 13 (Reimer *et al.* 2013) v prostředí kalibračního programu CalPal,

verze 2016 (Weninger, Jöris, 2008), spadá osídlení k roku 6,500 cal BP. Rozptyl pravděpodobnosti je pak přibližně 100 let každým směrem (na hladině pravděpodobnosti 2 sigma).

Porovnání s dostupnými daty pro kulturu s MMK ukazuje obr. 14. Data jsou rozdělena podle fází relativní chronologie a oproti dřívější publikaci (Kuča *et al.* 2012a) doplněna o další aktuálně dostupná měření a revizi některých starších. Kalibrační křivka v zájmovém úseku nevykazuje výraznější nehomogenity a výsledky je tak možné porovnávat. Je zřejmé, že získaná data z Mohelna leží na samém okraji pravděpodobnostního rozptylu fází Ia (zde jsou nejbližší dvě data z Těšetic-Kyjovic) i Ib (zde leží již téměř mimo rozptyl) a nápadně se překrývá s rozptylem pro hypotetickou fázi Ic (přímo se ale nepřekrývá s žádným datem, ta jsou buď starší, nebo naopak mladší, blíží se mu jen datum z Jezeřan-Maršovic). Datům z Mohelna odpovídá i blíže nezařazené (pouze obecně stupeň I) datum z Ořechova-Želešic. Opomenout nelze ani významný překryv s pravděpodobnostním rozsahem pro fázi IIa, kde hodnotám z Mohelna odpovídají data z Březolup, Mašovic a Vážan.

Kalibrovaná data z Mohelna i celý pravděpodobnostní rozptyl se nápadně překrývají s výrazně vlhkým výkyvem, který je indikován na základě růstové homogenity na dendrokřivce pro západní, severní a jižní Německo (Schmidt, Gruhle 2003).

7. Rekonstrukce paleoenvironmentu

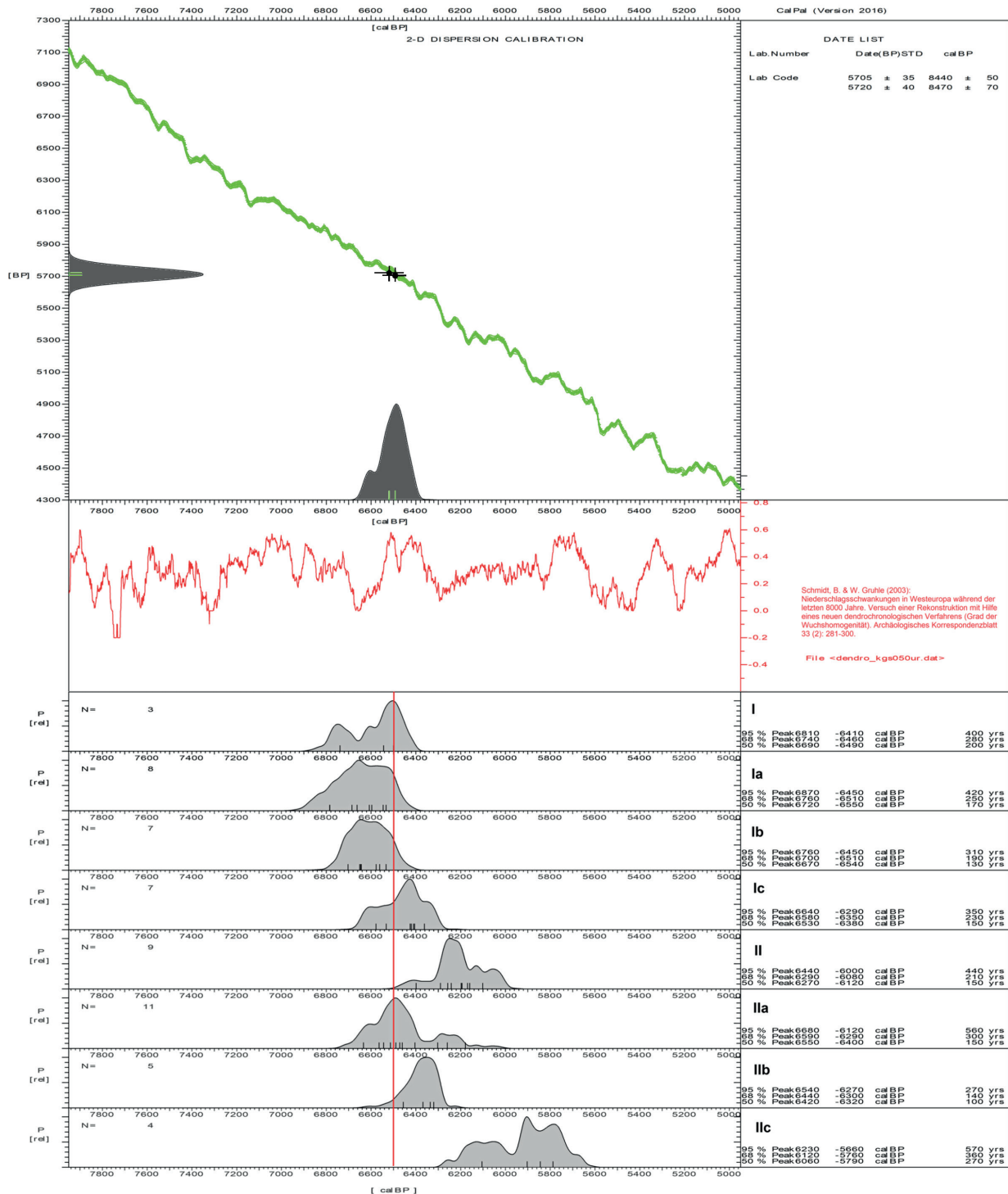
Analyzované objekty lengyelské kultury se nachází v nadmořské výšce cca 295 m n. m. Na mapě potenciální přirozené vegetace (Neuhäselová 2001) jsou v okolí zkoumané lokality rekonstruovány černýšové dubohabřiny (*Melampyro-Carpinetum*), v blízkosti se také vyskytují hadcové doubravy (*Asplenio-Quercetum*), břekové doubravy (*Sorbo-Quercetum*), kyselé bikové doubravy (*Luzulo-Fagetum*) a hadcový penízkový bor (*Thlaspio-Pinetum*). V nivě Jihlavy lze předpokládat i výskyt střemchové jasaniny (*Pruno-Fraxinetum*). Analýza uhlíků se věnovala čtyřem vzorkům pocházejících z objektu 500 a 501. Vzorky byly plaveny flotační metodou s následným přebíráním reziduí po plavení, a to v celém objemu.

Stav uhlíků byl z hlediska zachovalosti dobrý. Uhlíky byly determinovány standardní mikroskopií (Schweingruber 1978; Thiébaud 2002). Jednotlivé zlomky byly lámány (příčný lom) a prohlíženy stereomikroskopem o zvětšení 40 $\times$ na příčném lomu. Dále byl na plastelíně pomocí žiletky vytvořen podélný a tangenciální lom, který byl prohlížen mikroskopem při zvětšení do 250 $\times$. Celkem bylo provedeno 261 určení uhlíků, v rámci nichž bylo zjištěno 12 druhů dřevin (tab. 9, graf 1).

Nejhojněji zastoupenou dřevinou analyzovaného souboru byl dub (*Quercus* sp., 69,7 %). Poměrně hojně byla zastoupená i borovice lesní (*Pinus sylvestris*, 12,2 %). Běžně byly zjištěny uhlíky javoru (*Acer* sp.,

4,6 %), vrby (*Salix* sp., 4,2 %), lípy (*Tilia* sp., 2,9 %) a jasanu (*Fraxinus* sp., 2,1 %). Z dalších druhů byly nalezeny uhlíky tisů (*Taxus baccata*, 1,3 %), jablonovitých (*Pomoideae*, 0,8 %) a jalovce (*Juniperus* sp., 0,8 %).

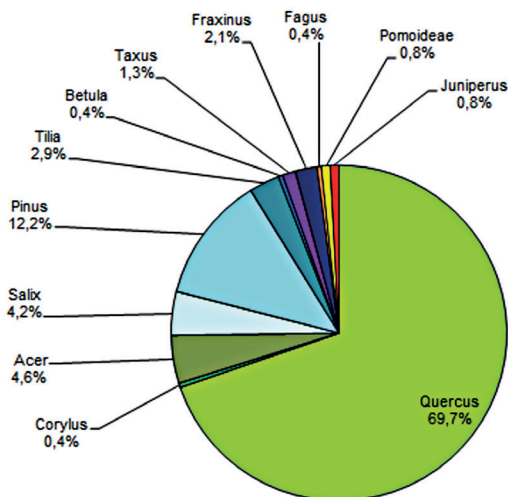
Obr. 14. Kalibrace získaných radiokarbonových dat a jejich komparace s rozptily jednotlivých chronologických fází kultury s MMK na Moravě.

Fig. 14. Calibration of obtained radiocarbon dates and comparisons with probability distribution of individual MPWC phases in Moravia.

OBJEKT / TAXON	Quercus	Corylus	Acer	Salix	Pinus	Tilia	Betula	Taxus	Fraxinus	Fagus	Pomoideae	Juniperus	Σ
500	22	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23
501	166	1	11	10	29	7	1	3	5	1	2	2	238
Σ	188	2	11	10	29	7	1	3	5	1	2	2	261

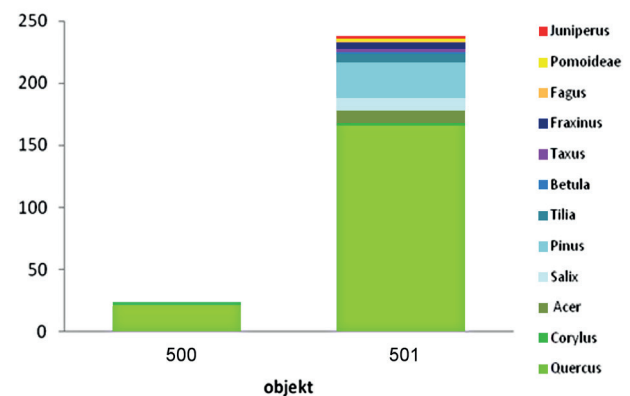
Tab. 9. Počet určených rostlinných druhů v jednotlivých objektech.

Tab. 9. Overview of identified species in individual features.

Graf 1. Celkové zastoupení rostlinných druhů v analyzovaném souboru.

Graph 1. Proportions of plant species in the analyzed assemblage.

Graf 2. Srovnání druhové diverzity mezi analyzovanými objekty.

Graph 2. Comparison of plant species diversity between analyzed features.

Zcela ojediněle byl zastoupen také uhlík buku lesního (*Fagus sylvatica*, počet určení: 1, 0,4 %), břízy (*Betula* sp., procentické zastoupení 0,4 %) a lísky obecné (*Corylus avellana*, 0,4 %).

Soubor je nápadný zejména velkými rozdíly mezi oběma zahloubenými strukturami (graf 2). Objekt 500 obsahoval téměř výhradně uhlíky dubu. Jako ojedinělá příměs byla zjištěna jen líska obecná (*Corylus avellana*). Je velmi pravděpodobné, že výsledky analýzy dokládají destrukci konstrukce nadzemní dřevěné stavby, na kterou byl použit selektivně vybraný druh dřeva (dubu). Na druhou stranu objekt 501 obsahoval poměrně pestrou směs dřevin, které byly neselektivně sbírané v širším okolí studované lokality. Byly zde zastoupeny jak dřeviny světlých (a suchých) lesů a křovin (dub, borovice, jalovec, bříza a líska), tak i úživných, spíše stinných stanovišť (javor, jasan, lípa, tis a buk). Výsledek nás upozorňuje na přítomnost dvou odlišných typů

biotopu: 1) údolní niva spolu s úživným úpatím svahu 2) suché a slunné stráně. Analýza uhlíků tedy dokládá, že neselektivní sběr palivového dřeva probíhal nejen v úzké nivě Jihlavy, ale i na prudkých stránkách jejího kaňonu. I když uhlíky jalovce byly zaznamenány pouze ojediněle, jejich přítomnost indikuje značně rozvolněný zápoj vegetace. Spolu s borovicí a břízou zde byl jalovec zaznamenán již v období posledního glaciálního maxima – ca 23 ka cal. BP (Škrdla *et al.* 2016) a jejich přítomnost v období neolitu dokládá kontinuitu mozaiky bezlesí, křovin, světlých borů či borových doubrav na prudkých svazích kaňonu Jihlavy. Spolu s extrémním typem stanoviště (prudké jižně orientované svahy) mohlo dlouhodobě existenci mozaiky bezlesí a světlých borů či doubrav ovlivnit i podloží. Okolí Mohelna je známé přítomností hadců, které obsahují vyšší koncentrace těžkých kovů a negativně tak ovlivňují růst rostlin. Nelze však opomíjet i vliv lidí a disturbancí spojených s jejich aktivitami.

Jako významný objev lze považovat nález uhlíku buku lesního (*Fagus sylvatica*), který je v antrakologických souborech či pylových záznamech hojněji zastoupen až od doby bronzové (Abraham *et al.* 2016; Novák *et al.* 2017). Výskyt buku z období neolitu byl zatím zjištěn pouze na několika lokalitách (např. v objektech z období LnK v Ostrožské Lhotě na Uherskohradištsku či v převisu Kostelní rokle II v Českém ráji). Výskyt buku v tomto období v předhůří Českomoravské vrchoviny ukazuje, že šíření této dřeviny mohlo probíhat dynamičtěji, než předpokládají v současnosti uznávané hypotézy. Je pak otázkou, jakou roli při šíření buku sehrál člověk. Obdobné stanovištní podmínky, jako upřednostňuje buk, má rád i tis (*Taxus baccata*). Jeho dřevo bylo v pravěku hojně využíváno k výrobě řady nástrojů a zbraní (především luku) a je otázka, zdali nalezené tisové uhlíky nesouvisí s opracováním jeho dřeva.

V blízkém okolí byla antrakologická analýza v objektech datovaných do období kultury s moravskou malovanou keramikou provedena na lokalitě Lhánice (Holub *et al.* 2017). Výsledky z této lokality dokládají druhově chudou skladbu s dominancí dubu a ojedinělým výskytem lísky, jabloňovitých a borovice. Tento rozdíl lze vysvětlit polohou uvedené lokality, která se nachází mimo kaňon Jihlavy.

Jestliže srovnáme druhovou skladbu pocházející z objektů MMK s vegetací z období posledního glaciálního maxima (LGM; Škrdla *et al.* 2016), zjistíme řadu rozdílů, ale i několik společných rysů. Za nejvýraznější rozdíl je možné považovat přítomnost dominantního dubu a dřevin vázaných na úživná, spíše stinná stanoviště (javor, jasan, lípa, tis a buk). Tyto druhy se totiž začaly šířit ze svých refugií až v průběhu holocénu. Naopak přítomnost světlomilné borovice, jalovce a břízy je společné pro obě období a naznačuje tak možnou kontinuitu rozvolněné vegetace či bezlesí i v holocenní historii. Tuto hypotézu potvrzuje i řada stepních druhů na nedaleké mohelenské hadcové stepi, která je mimo jiné i nejsevernější lokalitou submediteránní kapradiny podmrvky hadcové (*Notholaena maranta*).

8. Lokalita v regionálním kontextu

Zájmové sídliště kultury s MMK v Mohelně-Plevocích je situováno v podhůří Českomoravské vrchoviny na SZ okraji staré sídelní oblasti (Kazdová 1984, 239–245; 1997a; Podborský 1970, 1993 ed.), který můžeme chápat jako jeden z periferních regionů v západní části oikumeny lengyelské kultury na Moravě (Bartík 2014a, obr. 6). Horní tok Oslavy stejně jako střední tok řeky Jihlavy se přesto vyznačují velmi početnými doklady lengyelského osídlení ze staršího i mladšího stupně. Na katastru Mohelna pak byla doložena jedna z největších koncentrací lokalit z tohoto období. Z pohledu relativní chronologie

nejstarší, fáze MMK Ia, byla doložena v tratích Na šibenici, kde byla geofyzikální prospekci prokázána existence dvojitého rondelu (Kuča *et al.* 2011) a také Za chobotem či Remízek (Kuča *et al.* 2007; nově zde byl rovněž objeven rondel – nepublikováno). Z širšího okolí je známo i několik dalších lokalit fáze Ia (Dukovany-Pařezí, Lukovany–Za Pazourkovým, Oslavany-Luže a Rešice-Kordula; Koštuřík *et al.* 1986, Belcredi a kol. 1989, Kuča, Vokáč 2001), na žádné z nich se však prozatím nepodařilo identifikovat pozůstatky dalšího kruhového areálu. Osídlení ze staršího stupně MMK (snad fáze Ib) uvádí E. Kazdová (1984, 242) také z rozhraní katastrů Mohelna a Senorad – polohy Na Boleniskách. Z novějších prospekci lokality je však zjevné, že byla osídlena především ve II. stupni MMK (Vokáč 2003, 208; Kuča *et al.* 2011), stejně jako nedaleké sídliště v trati Žebráky rozprostírající se severně Mohelna vpravo silnice do Březníka (Vokáč 2003, 209). Další lokality z fáze Ib nebyly v Mohelně prozatím identifikovány, hned dvě referenční sídliště však byla objevena u nedalekého Březníku (Kuča *et al.* 2011; Bartík *et al.* 2014) a v závěru I. stupně MMK začíná osídlení pravděpodobně i v centru sousední obce Lhánice (Holub *et al.* 2017). Opomenuty nesmí být ani doklady lengyelského osídlení na známé výšinné lokalitě Mohelno-Skřipina, která se nachází v severní výspě katastru nad hlubokým údolím Oslavy (Koštuřík *et al.* 1986, 216). Do druhého stupně kultury s MMK lze zařadit ještě sídliště v tratích Staré hory, Padělky a Mančalov (Vokáčová, Knotek 2012; Vokáčová 2013; Kuča, Vokáč 2004) Chronologicky nejmladší sídliště bylo popsáno na západním okraji intravilánu obce v poli nedaleko rybníku Suchánek a je datováno do pozdního lengyelu či dokonce epilingyelu – jordanovské kultury (Kuča, Kučová 2015).

Po stránce sídelní strategie výše uvedených lokalit můžeme v této oblasti vyčlenit tři typy využívaných poloh. Převážná část sídlišť se rozprostírá v pahorkatině, vzdálena několik set metrů až několik kilometrů od zaříznutého údolí Jihlavy, zpravidla na mírných svazích s vazbou na drobnou vodoteč. Druhou specifickou skupinou jsou výšinné areály, nacházející se na ostrožnách nad hlavním vodním tokem, v našem případě Jihlavou či Oslavou. V tomto regionu se vyskytuje hned několik výšinných lokalit s podobnými přírodními atributy charakterizovanými zejména velkou svažitostí a vysokým lokálním převýšením (*cf.* Bartík, Bíško 2017). Kromě již zmíněného hradiska Skřipina musíme uvést také další výšinnou polykulturní lokalitu – Hradisko u Kramolína osídlené v mladším stupni MMK a intenzivně i dále v průběhu eneolitu (Koštuřík *et al.* 1986, 216; Koštuřík 2007). Kramolínské hradisko mělo stejně jako Plevovce vazbu na údolí řeky Jihlavy a je od nich vzdáleno jen 5 km proti proudu řeky. Na rozdíl od něj se však Plevovce nacházejí přímo na bázi hluboce zaříznutého údolí řeky bez výraznějšího převýšení oproti vodnímu toku a svojí specifickou lokalizací reprezentují třetí typ osídlovaných

poloh v tomto mikroregionu. V souvislosti s umístěním zájmové lokality v reliéfu se pak otevírá otázka, do jaké míry ovlivňovaly výběr polohy chronologické a socioekonomické aspekty či změny podnebí (přírodního prostředí). Je možné, že právě změny klimatu zapříčinili odlišný výběr osídlovaných poloh, který můžeme vidět u lokalit z fází MMK Ia a Ib.

9. Závěrečné úvahy

Na základě početných povrchových nálezů a prozkoumaných zahlobených objektů můžeme na lokalitě předpokládat stabilnější osídlení sídlištního charakteru. Otevřenou otázkou však prozatím zůstává celkový rozsah a vnitřní struktura areálu. Pokud bychom si vynesli distribuci všech neolitických nálezů včetně artefaktů z prvního úseku a započítali i plochu třetího úseku, která je již z větší části zničena vodní erozí (můžeme zde ale předpokládat pokračování osídlení), dostali bychom prostor o rozloze cca 2,5 ha. Několikaleté sledování lokality zde prokázalo existenci zkulturněného horizontu svahových sedimentů v nadloží (relikt kulturní vrstvy?), které obsahují četné nálezy, včetně artefaktů neolitického stáří. S postupující erozí lze v budoucnu očekávat i objev dalších zahlobených objektů. Existence přinejmenším jednoho dalšího je předpokládána například ve spodní části západního koryta. Prozatím však byly kompletně exkavovány a zdokumentovány 2 objekty. Zatímco objekt 501 můžeme interpretovat jako běžnou sídlištní jámu pravděpodobně s funkcí hliníku, druhý objekt 500 lze typologicky klasifikovat jako polozemnici. V rámci oikumeny lengyelské kultury jsou tyto typy staveb stále poměrně vzácným jevem, i když se zvyšujícím se počtem záchranných výzkumů se i jejich výskyt exponenciálně zvyšuje. Vzhledem k menším rozměrům je u nich předpokládána spíše hospodářsko-výrobní než obytná funkce (cf. Podborský 2009–2010, 31–32; Pavúk 2012, 262–265). Podobné struktury interpretované rovněž jako polozemnice známe v moravském prostředí například z Těšetic-Kyjovic, Mstěnic, Rajhradu, Mokré, Popůvek či Brna-Bohunic (cf. Podborský 1984; 2009–2010; Nekuda 2000; Staňa 1977; Kos 1999; Lečbychová *et al.* 2013; Přichystal 2013). Nejbližší analogii pak představuje polozemnice z Mokré (Kos 1999), u které nebyly stejně jako u mohelenské struktury zjištěny pozůstatky po vnitřních konstrukcích (obr. 3).

Po stránce relativní chronologie můžeme neolitické osídlení Plevovců datovat do staršího stupně kultury s MMK. V keramickém materiálu můžeme pozorovat chronologické znaky příznačné pro fázi Ib či obecně pro starší stupeň. Špatné depoziční podmínky způsobily nedochování malby na keramice, proto nezbývá než se opírat o struktury, jež vykazuje profilace nádob, vhloubená a plastická výzdoba. Z hlediska keramických tříd se podařilo doložit výskyt většiny v tomto období objevujících se tvarů nádob (tab. 1).

Chronologicky významný je zde výskyt hříbových nádob, které lze spojovat převážně s I. stupněm MMK (Lečbychová *et al.* 2013, 30). Tomuto chronologickému úseku by odpovídaly také profilace prezentovaných zástupců z kategorie mís a zlomek zřejmě ženské figurální plastiky. Z jednotlivých druhů plastické výzdoby jsou v souboru početně zastoupeny zejména svisle protáhlé výčnělky považované za jeden z dalších znaků příznačných pro starší stupeň (Koštuřík 1979, 53; Kazdová 1987), stejně jako jejich obdoby opatřené horizontálním otvorem. Pro sklonek staršího stupně MMK se jeví jako charakteristické také časté umisťování plastické výzdoby na hrdla a okraje nádob, což můžeme vidět i v analyzovaném materiálu. V rámci plastické výzdoby je početněji zastoupen ještě polokulovitý výčnělek, jehož obliba dosahovala největšího rozkvětu právě ve fázi Ib, ale přežívá i do mladšího období (Koštuřík, Unger 1985, 68). Naopak můžeme pozorovat absenci některých dalších výčnělků typických pro mladší vývojové fáze – zejména typu soví hlavičky (Kovárník 2005, 166). V analyzovaných keramických souborech z objektu 500 a 501 všeobecně postrádáme mladolengyelské prvky. Ostrá profilace nádob vyskytující se od fáze IIa (Podborský 1970, 264; Kovárník 2005, 166) se objevila jen minoritně. Další prvky jako například zesílení plecí u mís nebo kvalitní keramické zboží typu nepravé terry sigillaty či terry nigry v mohelenském souboru chybí. Poměrně zajímavá je na druhou stranu absence ryté výzdoby příznačné pro Lengyel I. Je ovšem otázkou, zda prozatím jen nebyla na lokalitě identifikována nebo se zde nevyskytuje vůbec. Opomenout nelze v tomto ohledu výskyt specifické vhloubené výzdoby v podobě vpichů či důlků čtvercového až obdélného tvaru složených do řad, které původně vytvářely určité obrazce. Na základě výše uvedených analogií je zřejmé, že s podobně provedenou výzdobou se můžeme setkat v průběhu staršího stupně kultury s MMK, ale i v následující fázi IIa, jak můžeme vidět třeba na příkladu známé nádoby ze Střelice – polohy Sklep (Vildomec 1940). Zde je ovšem nutné upozornit na úskalí relativní chronologie, jelikož radiokarbonová data ze závěru staršího a počátku mladšího stupně se prokazatelně významnou měrou překrývají (obr. 14). Tento jev můžeme pozorovat i u radiokarbonových dat z obou analyzovaných objektů, která spadají na konec intervalu fáze Ib, ale zároveň i do staršího úseku fáze IIa.

Po technologické stránce se na keramice podařilo prokázat jedno z regionálních specifíků, kterým je využívání větších šupin muskovitu ve funkci ostřiva (k tomu viz Bartík *et al.* 2014, 40). Toto zjištění poukazuje na výbornou znalost okolních přírodních zdrojů, což potvrzují i spektra štípané a ostatní kamenné industrie.

Neolitická štípaná kamenná industrie z Mohelno-Plevovců se vyznačuje zaměřením na regionální a lokální suroviny. V povrchovém souboru i ve stratifiko-

vané kolekci dominují rohovce typu Krumlovský les, které doplňují jen několika málo kusy importované suroviny v podobě eratického silicitu a silicitu typu čokoláda. Z dalších moravských surovin bylo doloženo ještě využívání křemičitých zvětralin serpentinitu typu plazma, rohovce typu Olomučany a křišťálu. Uvedený poměr surovin odpovídá jen s menšími rozdíly i dalším lokalitám staršího stupně kultury s MMK v okolí (Vokáč 2003, Kuča *et al.* 2012b; Bartík *et al.* 2014). Společným znakem je především převládající zastoupení rohovce typu KL, přičemž ve většině případů převládá stejně jako na Plevovcích varieta II nad varietou I. Naopak na rozdíl od ostatních sídlišť zde nebyl determinován silicit krakovsko-čenstochovské jury a obsidián. Posledně zmíněná surovina se na lokalitě sice ojediněle objevuje, ale vzhledem k tomu, že jde o větší úštěpy, předpokládáme její spojitost spíše s paleolitickým osídlením. Technologický rozbor prokázal spotřebitelský ráz sídliště. Hlavní složku industrie tvoří zejména cílové čepelové produkty, jejich zlomky a nástroje, které pak doplňuje odpad a několik málo silně vytěžených jednodstavových jader. Kromě retušovaných nástrojů v podobě škrabadel, trapézů, krčkovitých vrtáků a různě retušovaných čepelí (včetně srpových) byl pozorován i vysoký podíl utilizačních opotřebených. Převážná část nalezených čepelí a mikročepelí nese stopy používání ve formě nevýrazných místních retuší či lesku na hranách. Kromě toho byly zjištěny i zajímavé rozdíly v zastoupení různých forem nástrojů v jednotlivých objektech, což by mohlo do jisté míry nepřímo souviset s jejich funkčním zaměřením či s činnostmi prováděnými v jejich okolí.

Broušená kamenná industrie odpovídá po technologické i typologické stránce dosavadnímu modelu vývoje broušené industrie v mladém neolitu JZ Moravy (cf. Salaš 1981; Týž 1982; 1984; Podborský, Vildomec 1972; Vokáč 2008; Bartík 2013). To platí rovněž pro spektrum využívaných surovin (cf. Přichystal 2000), mezi kterými na lokalitě převládá metabazit typu Želešice, jehož primární výchozy se nacházejí v jižní části brněnského masivu, přibližně 30 km východně od studovaného sídlištního areálu. Právě ve starším stupni kultury s moravskou malovanou keramikou vznikl okolo výchozu uvedených metabazitů velký dílenský areál, na kterém docházelo k primární úpravě suroviny a výrobě polotovarů (Bartík *et al.* 2015). V případě souboru z Plevovců byla surovina doložena jak na nevrtných, tak na vrtných artefaktech, přičemž ve všech případech je předpokládána jejich pracovní funkce. Vyjma blíže neurčeného metabazitu se podařilo na lokalitě doložit ještě využití metabazitu typu Jizerské hory, jehož výchozy se sice nacházejí až v oblasti SZ Čech (Přichystal 2009, 176–178 s další lit.), ale než jako doklad distribuce můžeme artefakty z tohoto materiálu v prostředí mladoneolitických sídlišť považovat spíše za reutilizaci starších artefaktů nebo suroviny.

Ostatní kamenná industrie je reprezentována stejně jako v případě celé řady sídlištních lokalit tvarově variabilním spektrem makrolitických nástrojů, mezi kterými dominují zlomky dvoudílných ručních mlýnků. Nalezeny byly ale i valounové drtiče, otloukače a drobná hladítka či retušéry, jež odrážejí širokou paletu činností spojitelných se sídlištním prostředím. Všechny tyto artefakty jsou zhotoveny z místních surovin vyskytujících se v okolí lokality.

Významné poznatky přinesla rovněž antrakologická analýza, která umožnila alespoň rámcově rekonstruovat podobu přírodního prostředí v zázemí sídliště. Zajímavý je především nález uhlíku buku lesního (*Fagus sylvatica*), který se v antrakologických souborech či pylových záznamech hojněji objevuje až od doby bronzové. Plevovce se tak řadí mezi jednu z prozatím mála neolitických lokalit na Moravě, kde byl jeho výskyt doložen.

Závěrem lze konstatovat, že lokalita skýtá vzhledem k neustálé pokračujícímu rozplavování pokrývných sedimentů další potenciál k získání nových archeologických dat. V budoucnu proto bude nutné lokalitu nadále sledovat a pokoušet se i přes omezené možnosti o záchranu a dokumentaci dalších zahloubených struktur, jejichž případná analýza může potvrdit či upřesnit dosavadní prezentované výsledky.

Literatura

- Abraham, V., Kuneš, P., Svobodová-Svitavská, H., Kozáková, R., Jamrichová, E., Švarcová, M. G., Pokorný, P. 2016:** A pollen-based quantitative reconstruction of the Holocene vegetation updates a perspective on the natural vegetation in the Czech Republic and Slovakia. *Preslia* 88, 409–434.
- Bartík, J. 2013:** Broušená a ostatní kamenná industrie kultury s moravskou malovanou keramikou z prostoru nejzápadnější Moravy. *Archeologie v západních Čechách* 6, 118–154.
- Bartík, J. 2014a:** Dynamika neolitického a časně neolitického osídlení na periférii západní Moravy. In: M. Popelka, R. Šmidtová (eds.): *Neolitizace aneb setkání generací*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 9–27.
- Bartík, J. 2014b:** *Sídelní a socioekonomické aspekty lengyelské kultury v prostoru nejzápadnější Moravy*. Rkp. magisterské diplomové práce. Uloženo: Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.
- Bartík, J. 2018:** Neolitický model keramického trůnu z Bílovic u Uherského Hradiště. *Slovácko* LIX, 133–145.

- Bartík, J., Běhounková, L., Kuča, M. 2014:** Sídliště staršího stupně kultury s moravskou malovanou keramikou Březník – „Střední hon“. *Přehled výzkumů* 55(1), 25–46.
- Bartík, J., Bíško, R. 2017:** Výšinné areály z přelomu neolitu a eneolitu na periferii jihozápadní Moravy. In: I. Cheben, M. Soják (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2013. Zborník referátov z 32. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska, Rimavská Sobota, 23.–26. 9. 2013*. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied, 21–55.
- Bartík, J., Krmíček, L., Rychtaříková, T., Škrdla, P. 2015:** Primárně zpracovatelská dílna na amfibolitové metabazity u Želešic. *Přehled výzkumů* 56(1), 31–57.
- Belcredi, L. a kol. 1989:** *Archeologické lokality a nálezy okresu Brno-venkov*. Brno: Okresní muzeum Brno-venkov.
- Crnobrnja, A. 2011:** Arrangement of Vinča culture figurines: a study of social structure and organisation. *Documenta Praehistorica* 38. 18th Neolithic Seminar, 131–147.
- Gimbutas, M. 1995:** *Die Sprache der Göttin: Das verschüttete Symbolsystem der westlichen Zivilisation*. Frankfurt am Main: Zweitausendeins.
- Hegedüs, K., Makkay, J. 1990:** Vesztő-Mágor. Eine Siedlung der Theiß-Kultur. In: W. Meier-Arendt, P. Raczky (Hrsg): *Alltag und Religion: Jungsteinzeit in Ost-Ungarn*. Frankfurt am Main: Museum für Vor- und Frühgeschichte, 97–116.
- Holub, M., Kaiser, L., Knotek, P., Knotková, J., Kočár, P., Kočárová, R., Vokáč, M. 2017:** Mladolengyelské osídlení ve Lhánicích na jihozápadní Moravě. In: I. Cheben, M. Soják (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2013. Zborník referátov z 32. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska, Rimavská Sobota, 23.–26. 9. 2013*. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied, 67–84.
- Hrbáčková, A. 2007:** Nálezy moravské malované keramiky z Modřic, okr. Brno-venkov. In: R. Tichý (ed.): *Otázky neolitu a eneolitu našich zemí: sborník referátů z 25. zasedání badatelů pro výskum neolitu Čech, Moravy a Slovenska, 30. 10. – 2. 11. 2006*. Archeologické studie Univerzity Hradec Králové 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 61–70.
- Humpolová, A., Podborský, V. 2013:** *To nejlepší z archeologické sbírky Františka Vildomce*. Brno: Moravské zemské muzeum v Brně.
- Kazdová, E. 1971:** Reparace bronzových předmětů v pravěku. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* E 16, 111–117.
- Kazdová, E. 1984:** *Těšetice-Kyjovice I. Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.
- Kazdová, E. 1987:** Příspěvek ke staršímu stupni kultury s moravskou malovanou keramikou v okolí Brna. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské university* E 32, 42–62.
- Kazdová, E. 1997a:** Poznámky k postlineárnímu neolitu na jihozápadní Moravě. In: P. Michna, R. Nekuda, J. Unger (eds.): *Z pravěku do středověku. Sborník k 70. narozeninám Vladimíra Nekudy*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 36–41.
- Kazdová, E. 1997b:** Vztahy mezi lidem s vypíchanou a moravskou malovanou keramikou. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* M 2, 79–88.
- Kazdová, E., Košťurík, P., Rakovský, I. 1994:** Der gegenwärtige Forschungsstand der Kultur mit mährischer bemalter Keramik. In: P. Košťurík (ed.): *Internationales Symposium über die Lengyel-Kultur 1888–1988: Znojmo – Kravsko – Těšetice, 3.–7. 10. 1988*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 131–155.
- Knotková, J., Kuča, M. 2013:** Nové archeologické nálezy z katastru Popůvek, okr. Třebíč. *Západní Morava* 17, 107–113.
- Koničková, Š. 2014:** Výskyt amineralogie zeleného chalcedonu (plazmy) v reziduích moravských serpentinitů. *Acta Musei Moraviae, Scientiae geologicae* 99(2), 3–39.
- Kos, P. 1999:** Mokrý-Horákov (k. ú. Mokrý, okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 40, 193–195.
- Košťurík, P. 1979:** *Neolitické sídliště s malovanou keramikou u Jaroměřic n. R.* Studie Archeologického ústavu Československé akademie věd v Brně VII(1). Praha: Academia.
- Košťurík, P. 2007:** *Eneolitické osídlení Hradiska u Kramolína ve středoevropských souvislostech*. Brno: Ústav archeologie a muzeologie, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity.
- Košťurík, P., Kovárník, J., Měřínský, Z., Oliva, M. 1986:** *Pravěk Třebíčska*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost.
- Košťurík, P., Unger, J. 1985:** Neolitická sídliště lidu s moravskou malovanou keramikou u Divák, okr.

- Břeclav. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* E 30, 41–72.
- Kovárník, J. 2004:** Odras duchovního světa v materiální kultuře MMK. Další zvláštní keramické typy. In: M. Lutovský (ed): *Otázky neolitu a eneolitu 2003: sborník referátů z 22. pracovního setkání badatelů zaměřených na výzkum neolitu a eneolitu. Český Brod – Kounice, 23. až 26. září 2003*. Praha: Ústav archeologické památkové péče středních Čech, 171–205.
- Kovárník, J. 2005:** Mladší moravská malovaná keramika z Hnanic u Znojma. In: I. Cheben, I. Kuzma (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín 2004. Zborník referátov z 23. pracovného stretnutia badateľov pre výskum neolitu Čiech, Moravy a Slovenska, Skalica 21. – 24. 9. 2004*. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied, 161–183.
- Kuča, M., Bartík, J. 2012:** Příspěvek k problematice křemičitých hmot a jejich využívání v průběhu neolitu na jižní a jihozápadní Moravě. *Přehled výzkumů* 53(1), 41–50.
- Kuča, M., Kovář, J. J., Nývtová Fišáková, M., Škrdla, P., Prokeš, L., Vaškových, M., Schenk, Z. 2012a:** Chronologie neolitu na Moravě: Předběžné výsledky. *Přehled výzkumů* 53(1), 51–64.
- Kuča, M., Kučová, J. 2015:** Nálezy jordanovské kultury z Mohelna, okres Třebíč. *Západní Morava* XIX, 139–145.
- Kuča, M., Nývtová Fišáková, M., Škrdla, P., Vokáč, M. 2012b:** Lokalita staršího stupně kultury s MMK v Březníku na Českomoravské vrchovině. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* M 17, 95–120.
- Kuča, M., Škrdla, P., Vokáč, M. 2010:** Analýza povrchové kolekce z výšinné neolitické lokality v Popovicích-Miloníně. *Slovácko* LI, 139–150.
- Kuča, M., Vokáč, M. 2001:** Neolitické sídliště u Lukovan (okr. Brno-venkov). *Archeologie Moravy a Slezska* I, 135.
- Kuča, M., Vokáč, M. 2003:** Kralice nad Oslavou (okr. Třebíč). *Přehled výzkumů* 44, 208.
- Kuča, M., Vokáč, M. 2004:** Nové paleolitické a neolitické nálezy z Mohelna a Kladerub nad Oslavou (okres Třebíč). *Západní Morava* VIII, 180–183.
- Kuča, M., Vokáč, M., Milo, P., Škrdla, P. 2011:** Rondel na neolitickém sídlišti u Mohelna na jihozápadní Moravě. In: M. Popelka, R. Šmidtová (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich zemí: sborník referátů z 28. zasedání badatelů pro výzkum neolitu a eneolitu (nejen) Čech, Moravy a Slovenska, Mělník 28. 9. – 1. 10. 2009*. Praehistorica 29. Praha: Karolinum, 213–227.
- Kuča, M., Vokáč, M., Nývtová Fišáková, M. 2009:** Sídlíště kultury s moravskou malovanou keramikou u Šebkovic a jeho přínos k absolutnímu datování mladého neolitu na Českomoravské vrchovině. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* XCIV, 65–88.
- Kuča, M., Vokáč, M., Prokeš, L. 2007:** Mohelno (okr. Třebíč). *Přehled výzkumů* 48, 347.
- Lečbychová, O., Kuča, M., Vokáč, M. 2013:** Neolitické sídliště v Popůvkách, okr. Brno-venkov. Stav poznání pramenné základny k roku 2005. *Přehled výzkumů* 54(1), 27–45.
- Lička, M., Mach, Z. 2013:** Mazanicový sídlištní odpad jako zdroj informací o neolitických jednokomorových pecích. In: I. Cheben, M. Soják (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2010. Zborník referátov z 29. pracovného stretnutia badateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska, Vršatecké Podhradie, 27. – 30. 9. 2010*. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied, 153–167.
- Mateiciucová, I. 2008:** *Talking Stones: The Chipped Stone Industry in Lower Austria and Moravia and the Beginnings of the Neolithic in Central Europe (LBK), 5700–4900 BC*. Dissertationes Archaeologicae Brunenses/Pragesesque 4. Brno: Masarykova univerzita.
- Monah, D. 1997:** *Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni-Tripolie*. Piatra Neamț: Muzeul de Istorie.
- Nekuda, V. 2000:** *Mstěnice. Zaniklá středověká ves u Hrotovic. Raně středověké sídliště*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně.
- Neuhäselová, Z. 2001:** *Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky*. Praha: Academia.
- Novák, M. 2011:** K otázce reparací pravěké keramiky. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* M 16, 89–100.
- Novák, J., Abraham, V., Kočár, P., Petr, L., Kočárová, R., Nováková, K., Houfková, P., Jankovská, V., Vaněček, Z. 2017:** Middle- and upper-Holocene woodland history in central Moravia (Czech Republic) reveals biases of pollen and anthracological analysis. *The Holocene* 27, 349–360.

- Pavúk, J. 1997:** Kockovité a zoomorfné dózičky lengyelskej kultury zo Santovky. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity M 2*, 65–78.
- Pavúk, J. 2012:** Kolové stavby lengyelskej kultúry. Pôdorysy, interiéry a ich funkcia. *Slovenská archeológia LX(2)*, 251–284.
- Peška, J. 2004:** Nález hliněného „trůnu“ a zlomků lidských plastik MMK na lokalitě Olomouc-Hejčín, Mrštíkovo náměstí. In: M. Lutovský (ed.): *Otázky neolitu a eneolitu 2003: sborník referátů z 22. pracovního setkání badatelů zaměřených na výzkum neolitu a eneolitu. Český Brod – Kounice, 23. až 26. září 2003*. Praha: Ústav archeologické památkové péče středních Čech, 207–218.
- Podborský, V. 1970:** Současný stav výzkumu kultury s moravskou malovanou keramikou. *Slovenská archeológia XVIII(2)*, 235–310.
- Podborský, V. 1983:** K metodice a možnostem studia plastiky lidu s moravskou malovanou keramikou. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity E 28*, 7–93.
- Podborský, V. 1984:** Domy lidu s moravskou malovanou keramikou. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity E 29*, 27–66.
- Podborský, V. 1985:** *Těšetice-Kyjovice 2. Figurální plastika lidu s moravskou malovanou keramikou*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.
- Podborský, V. ed. 1993:** *Pravěké dějiny Moravy*. Vlastivěda Moravská. Země a lid. Nová řada, Svazek 3. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně.
- Podborský, V. 2006:** *Náboženství pravěkých Evropanů*. Brno: Ústav archeologie a muzeologie, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity.
- Podborský, V. 2009–2010:** Fenomén neolitického domu. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity M 14–15*, 17–45.
- Podborský, V., Čížmář, Z. 2008:** Pokladnice moravského neolitu aneb krása pravěké plastiky. In: Z. Čížmář (ed.): *Život a smrt v mladší době kamenné*. Brno: Ústav archeologické památkové péče, 154–235.
- Podborský, V., Kazdová, E., Košťuřík, P., Weber, Z. 1977:** *Numerický kód moravské malované keramiky: problémy deskripce v archeologii*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.
- Podborský, V., Vildomec, V. 1972:** *Pravěk Znojemska*. Brno: Musejní spolek.
- Pokorná, Z. 1983:** K interpretaci ženské neolitické plastiky. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity E 28*, 103–111.
- Procházka, R., Škrdla, P., Žákovský, P., v tisku:** Mohelno (okr. Třebíč). *Přehled výzkumů 60(2)*.
- Přichystal, A. 2000:** Neolitické-eneolitické broušené artefakty v České republice z hlediska kamenných surovin. *Pravěk NŘ 2000/10*, 41–70.
- Přichystal, A. 2009:** *Kamenné suroviny v pravěku východní části střední Evropy*. Brno.
- Přichystal, M. 2013:** Brno (k. ú. Bohunice, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů 54(1)*, 137.
- Reimer, P. J., Bard, E., Bayliss, A., Beck, J. W., Blackwell, P. G., Bronk Ramsey, C., Buck, C. E., Cheng, H., Edwards, R. L., Friedrich, M., Grootes, P. M., Guilderson, T. P., Hafflidason, H., Haldas, I., Hatté, C., Heaton, T. J., Hoffman, D. L., Hogg, A. G., Hughen, K. A., Kaiser, K. F., Kromer, B., Manning, S. W., Niu, M., Reimer, R. W., Richards, D. A., Scott, E. M., Southon, J. R., Staff, R. A., Turney, C. S. M., van der Plicht, J. 2013:** IntCal13 and Marine13 radiocarbon age calibration curves 0–50,000 years cal BP. *Radiocarbon 55(4)*, 1869–1887.
- Ruttkay, E. 1997:** Ein Lengyel-Löffel mit Ideogramm aus Wetzleinsdorf, Niederösterreich. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity M 2*, 49–64.
- Salaš, M. 1981:** Kamenná broušená industrie mladšího neolitu. Rkp. diplomové práce. Uloženo: Knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.
- Salaš, M. 1982:** Příspěvek ke studiu neolitické broušené industrie. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity E 27*, 271–273.
- Salaš, M. 1984:** Kamenná broušená industrie. In: E. Kazdová (ed.): *Těšetice-Kyjovice 1. Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 200–205.
- Schmidt, B., Gruhle, W. 2003:** Niederschlagschwankungen in Westeuropa während der letzten 8000 Jahre. Versuch einer Rekonstruktion mit Hilfe eines neuen dendrochronologischen Verfahrens (Grad der Wuchshomogenität). *Archäologisches Korrespondenzblatt 33(2)*, 281–300.
- Schweingruber, F. H. 1978:** *Mikroskopische Holz-anatomie*. Zug: Kommissionsverlag Zürcher.

- Slobodník, M., Přichystal, A. 2017:** Provenience křehšálavých artefaktů z aurignacké stanice Nová Dědina u Kroměříže na základě studia fluidních inkluzí. *Přehled výzkumů* 58(1), 9–18.
- Staňa, Č. 1977:** Chata s moravskou malovanou keramikou v Rajhradě (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 1975, 12–13.
- Škrdla, P., Bartík, J., Rychtaříková, T. 2015b:** Dvě koncentrace epigravettských artefaktů v Mohelně-Plevovcích. *Přehled výzkumů* 56(1), 9–29.
- Škrdla, P., Knotek, P., Kuča, M., Rychtaříková, T., Eigner, J., Bartík, J., Vokáčová, J., Vokáč, M., Nikolajev, P. 2012:** Neobvykle situovaná polykulturní lokalita Mohelno-Plevovce – příklad pronikání lidí do nitra Českomoravské vrchoviny. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* XCVII(2), 209–223.
- Škrdla, P., Nejman, L., Bartík, J., Rychtaříková, T., Nikolajev, P., Eigner, J., Nývltová Fišáková, M. 2015a:** Terminal LGM dwelling structure from Mohelno in the Czech-Moravian Highlands. In: S. Sázelová, M. Novák, A. Mizerová (eds.): *Forgotten times and spaces: New perspectives in paleoanthropological, paleoetnological and archaeological studies*. Brno: Institute of Archeology of the Czech Academy of Sciences; Masaryk University, 395–409.
- Škrdla, P., Nejman, L., Bartík, J., Rychtaříková, T., Nikolajev, P., Eigner, J., Nývltová Fišáková, M., Novák, J., Polanská, M. 2016:** Mohelno – a terminal Last Glacial Maximum industry with micro-lithic tools made on carenoidal blanks. *Quaternary International* 406 Part A, 184–194.
- Škrdla, P., Rychtaříková, T., Eigner, J., Bartík, J., Nikolajev, P., Vokáč, M., Nývltová Fišáková, M., Čerevková, A., Knotková, J. 2014:** Mohelno-Plevovce: Lokalita osídlená v průběhu posledního glaciálního maxima a pozdního glaciálu. *Archeologické rozhledy* LXVI(2), 243–270.
- Thiébaud, S. 2002:** *Charcoal Analysis. Methodological Approaches, Palaeological Results and Wood Uses*. BAR International Series 1063. Oxford: Archaeopress.
- Todorova, H. 1973:** Eneolitnata kultovna scena od Ovčarovo. *Muzei i pametnici na kulturata* XIII(4), 5–8.
- Trampota, F., Jarošová, I., Nývltová Fišáková, M., Přichystal, A. 2012:** Lengyelská kultura ve Střelické kotlině. *Študijné zvesti Archeologického ústavu SAV* 51, 89–174.
- Vildomec, F. 1940:** Ein jungsteinzeitliches Gefäß mit eingestochenen Menschengestalten und Tierplastiken von Strelitz, Südmähren. *Wiener prähistorische Zeitschrift* 27, 1–6.
- Válek, D. et al. 2014:** *Sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou v Hlubokých Mašůvkách (výzkumy z let 1947–1950)*. Brno: Ústav archeologie a muzeologie FF MU.
- Valoch, K. 2004:** Křišťály jako surovina štípané industrie. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* LXXXIX(1–2), 129–166.
- Vokáč, M. 2003:** *Suroviny kamenné štípané industrie v pravěku jihozápadní Moravy*. Rkp. magisterské diplomové práce. Uloženo: Knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.
- Vokáč, M. 2008:** *Broušená a ostatní kamenná industrie z neolitu a eneolitu na jižní Moravě se zvláštním zřetelem na lokalitu Těšetice-Kyjovice*. Rkp. dizertační práce. Uloženo: Knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.
- Vokáč, M. 2011:** Kladeruby nad Oslavou. *Přehled výzkumů* 52(1), 163–165.
- Vokáč, M., Kuča, M. 2003:** Kladeruby nad Oslavou (okr. Třebíč). *Přehled výzkumů* 44, 208.
- Vokáčová, J. 2013:** Mohelno (okr. Třebíč). *Přehled výzkumů* 54(1), 148–149.
- Vokáčová, J., Knotek, P. 2012:** Lengyelské sídliště Mohelno „Staré hory“. *Západní Morava* 16, 5–10.
- Vokáčová, J., Knotek, P., Šoukal, V. 2012:** Mohelno (okr. Třebíč). *Přehled výzkumů* 53(1), 149–150.
- Weninger, B., Jöris, O., 2008:** A 14C age calibration curve for the last 60 ka: the Greenland-Hulu U/Th timescale and its impact on understanding the Middle to Upper Paleolithic transition in Western Eurasia. *Journal of Human Evolution* 55(5), 772–781.

Resumé

The site of Mohelno-Plevovce is located along the middle course of the Jihlava River in the foothills of the Bohemian-Moravian Highlands, and tens of kilometers from other Moravian river valleys. The site is situated on a small plateau at the bottom of a narrow and deeply incised Jihlava River valley (obr. 1: C) surrounded by steep rocky slopes from the north and east. The area was settled during two phases of

the Late Upper Paleolithic. Neolithic occupation was also detected during numerous surface surveys. The presence of Neolithic sunken features indicates more permanent occupation of unknown spatial extent – it could cover an area of up to 2.5 ha. Although surface finds were collected from the entire area, only two sunken features were discovered and excavated during the 2017-2018 maintenance breaks. While the first feature No. 501 is interpreted as a typical pit feature probably dug for sediment exploitation and then refilled by waste, the second feature is interpreted as a partly subterranean habitation structure similar to a feature described at Mokrá (Kos 1999), where post holes were also not detected (Fig. 3).

Based on relative chronology, the occupation is placed in the early phase of the Moravian Painted Ware culture. The pottery is characterized by attributes typical for the Ib phase, or generally an early stage. Although decorative painting has not survived on the pottery due to depositional conditions, the pottery collection possesses almost all of the characteristic types known for the period (Table 1). Incised decoration characteristic for the Lengyel I is missing, but punctured decoration was observed – square or rectangular dot patterns arranged in lines creating a pattern (which cannot be reconstructed). This decoration is characteristic for an early stage, but it was also present in the following phase IIa as indicated by the well-known Sřelice-Sklep site vessel (Vildomec 1940). Mohelno-Plevovce is radiometrically dated ($5,705 \pm 35$ ^{14}C BP, Poz-106308 and $5,720 \pm 40$ ^{14}C BP, Poz-106275) to the end of phase Ib which overlaps with earliest dates for the IIa phase (Fig. 14).

The lithic artifacts were produced on local or regional rocks (including prevailing Krumlovský les-type chert supplemented by weathering product of serpentinite – plasma, Olomučany-type chert and rock crystal) while imported rocks (including erratic flint and chocolate flint) are rare. The Krakow-Czechochova chert and obsidian are missing in contrast to other sites of this period. The technological spectrum indicates a consumption character of the site – with prevailing target products (blades and tools) supplemented by infrequent debitage items (including exhausted single-platform microcores). The collection of retouched tools consists of end scrapers, trapezes, borers, and retouched blades often with macroscopically visible wear. Both features are characterized by different tools which probably reflects their different functions.

Based on the anthracological results, the local paleoenvironment was reconstructed as an open canopy woodland forest. The presence of beech (*Fagus sylvatica*) at this site is an important finding, as this species became prevalent for the first time during the Bronze Age.

The inner structure of the ceramic objects features the addition of muscovite which is a local specific feature (cf. Bartík, Běhounková, Kuča 2014, 40) and in combination with the use of a range of local lithic materials indicates good knowledge of the local resources.

We can conclude that continuing erosion will expose more archaeological material and other submerged sunken features. Surveys and salvage excavations will therefore continue in order to document and analyze the Neolithic occupation of the site in greater detail.

Kontakty

Jaroslav Bartík

Slovácké muzeum, Archeologické oddělení
Štefánikova 1285
CZ-686 01 Uherské Hradiště
jaroslav.bartik@slovackemuzeum.cz

Petr Škrdla

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
CZ-602 00 Brno
ps8a@seznam.cz

Jan Novák

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Katedra botaniky
Benátská 2
CZ-12844 Praha 2
prourou@gmail.com

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Seznam ročníků, List of Volumes, Liste der Jahrgänge

ročník volume Jahrgang	název title Titel	rok vydání published in Erscheinungsjahr
1	Přehled výzkumů 1956	1959
2	Přehled výzkumů 1957	1958
3	Přehled výzkumů 1958	1958
4	Přehled výzkumů 1959	1960
5	Přehled výzkumů 1960	1961
6	Přehled výzkumů 1961	1962
7	Přehled výzkumů 1962	1963
8	Přehled výzkumů 1963	1964
9	Přehled výzkumů 1964	1965
10	Přehled výzkumů 1965	1966
11	Přehled výzkumů 1966	1967
12	Přehled výzkumů 1967	1968
13	Přehled výzkumů 1968	1970
14	Přehled výzkumů 1969	1971
15	Přehled výzkumů 1970	1971
16	Přehled výzkumů 1971	1972
17	Přehled výzkumů 1972	1973
18	Přehled výzkumů 1973	1974
19	Přehled výzkumů 1974	1975
20	Přehled výzkumů 1975	1977
21	Přehled výzkumů 1976	1978
22	Přehled výzkumů 1977	1980
23	Přehled výzkumů 1978	1980
24	Přehled výzkumů 1979	1981
25	Přehled výzkumů 1980	1982
26	Přehled výzkumů 1981	1983
27	Přehled výzkumů 1982	1984
28	Přehled výzkumů 1983	1985
29	Přehled výzkumů 1983	1987
30	Přehled výzkumů 1985	1987
31	Přehled výzkumů 1986	1989
32	Přehled výzkumů 1987	1990
33	Přehled výzkumů 1988	1991
34	Přehled výzkumů 1989	1993

ročník volume Jahrgang	název title Titel	rok vydání published in Erscheinungsjahr
35	Přehled výzkumů 1990	1993
36	Přehled výzkumů 1991	1993
37	Přehled výzkumů 1992	1996
38	Přehled výzkumů 1993-1994	1997
39	Přehled výzkumů 39 (1995-1996)	1999
40	Přehled výzkumů 40 (1997-1998)	1999
41	Přehled výzkumů 41 (1999)	2000
42	Přehled výzkumů 42 na obálce název Přehled výzkumů 42 (2000)	2001
43	Přehled výzkumů 43	2002
44	Přehled výzkumů 44	2003
45	Přehled výzkumů 45	2004
46	Přehled výzkumů 46	2005
47	Přehled výzkumů 47	2006
48	Přehled výzkumů 48	2007
49	Přehled výzkumů 49	2008
50	Přehled výzkumů 50	2009
51	Přehled výzkumů 51	2010
52	Přehled výzkumů 52-1	2011
	Přehled výzkumů 52-2	2011
53	Přehled výzkumů 53-1	2012
	Přehled výzkumů 53-2	2012
54	Přehled výzkumů 54-1	2013
	Přehled výzkumů 54-2	2013
55	Přehled výzkumů 55-1	2014
	Přehled výzkumů 55-2	2014
56	Přehled výzkumů 56-1	2015
	Přehled výzkumů 56-2	2015
57	Přehled výzkumů 57-1	2016
	Přehled výzkumů 57-2	2016
58	Přehled výzkumů 58-1	2017
	Přehled výzkumů 58-2	2017
59	Přehled výzkumů 59-1	2018
	Přehled výzkumů 59-2	2018

YURI E. DEMIDENKO, PETR ŠKRDLA, JOSEBA RIOS-GARAIJAR
IN BETWEEN GRAVETTIAN AND EPIGRAVETTIAN IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE: A PECULIAR
LGM EARLY LATE UPPER PALEOLITHIC INDUSTRY

JAROSLAV BARTÍK, PETR ŠKRDLA, JAN NOVÁK
MOHELNO-PLEVOVCE V KONTEXTU LOKÁLNÍHO LENGYELSKÉHO OSÍDLENÍ A PŘÍRODNÍHO PROSTŘEDÍ

RADKA KNÁPEK, ONDREJ ŠEDO
DEPOZITA IDENTIFIKOVANÁ V ŘÍMSKÝCH PŘÍKOPECH NA LOKALITĚ MUŠOV-NEURISSEN
A JEJICH PŘÍKLADY ZAZNAMENANÉ VE VYBRANÝCH AREÁLECH S DOKLADY POBYTU ŘÍMSKÝCH VOJSK

EDUARD DROBERJAR, RADKA KNÁPEK, ZUZANA JARUŠKOVÁ
THE IMPORTANCE OF FINDS FROM THE MIGRATION PERIOD IN MALÁ HANÁ (MORAVIA)

ZUZANA LOSKOTOVÁ
LATE MIGRATION PERIOD SQUARE-HEADED BOW BROOCHES DECORATED WITH KNOBS IN THE CONTEXT
OF THE RECENT FIND IN MUŠOV, MORAVIA

PŘEHLED VÝZKUMŮ NA MORAVĚ A VE SLEZSKU 2018

PALEOLIT

NEOLIT

ENEOLIT

DOBA BRONZOVÁ

DOBA ŽELEZNÁ

DOBA ŘÍMSKÁ A DOBA STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ

